

1 Joensuun seudun opetussuunnitelma

1.1 Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta Joensuun seudulla

Joensuun seudun opetussuunnitelma on laadittu seitsemän kunnan yhteistyönä. Mukana opetussuunnitelmaprosessissa ovat Iloantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Polvijärvi ja Outokumpu. Yhteistyötä on koordinoanut kuntien yhteisesti palkkaama opetussuunnitelmakoordinaattori.

Joensuun seudun esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmatyö on koskettanut 11 959 oppilasta (Lähde: Tilastokeskus 2014). Peruskoulun oppilaat maakunnittain 2014. <http://www.tilastokeskus.fi/til/pop/>) ja yli 1200 kuntien opetusalan henkilöä.

Tähän tulee kartta
myöhemmin

Perusopetuksen opetussuunnitelma muodostuu seuraavista osista:

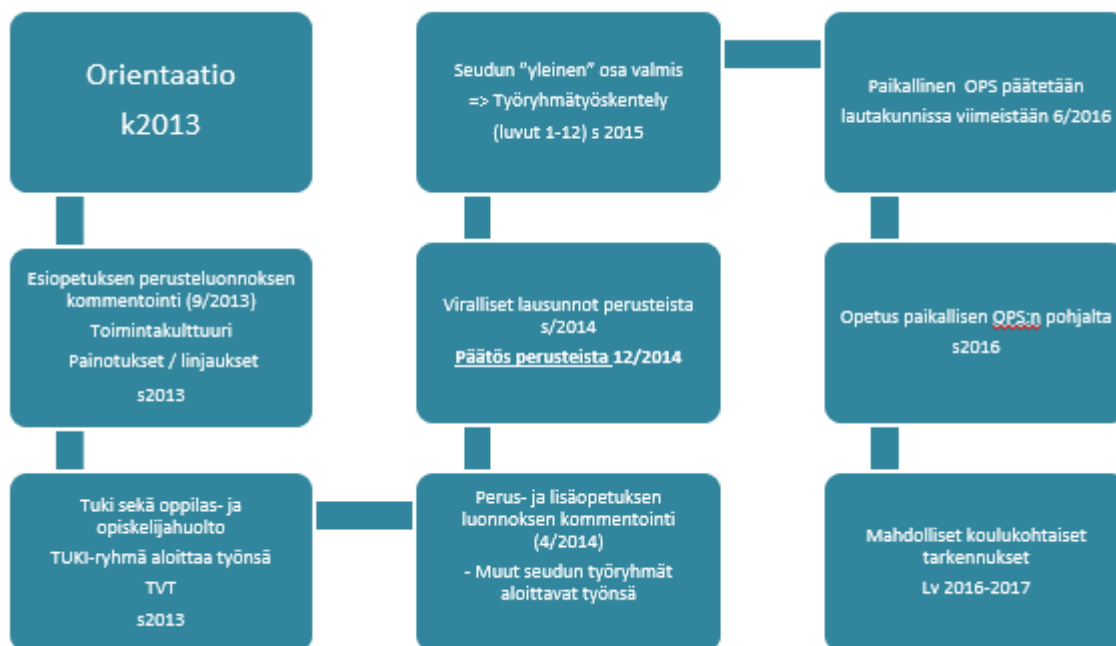
- Valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet
- Joensuun seudun opetussuunnitelma
- Kunnan opetussuunnitelma, joka tarkoittaa seudun opetussuunnitelmaa **niiltä osin** kuin kunnan käytännöt poikkeavat seudun opetussuunnitelmasta
- Koulukohtainen vuosisuunnitelma

Koulukohtaisessa vuosisuunnitelmassa tarkennetaan seudun ja kunnan opetussuunnitelman käytännön toteuttamista. Joensuun seudun opetussuunnitelma ja kuntakohtaiset tarkennukset julkaistaan Opetushallituksen ePerusteet - palvelussa asiakirjana.

Joensuun seudun opetussuunnitelma on laadittu ja hyväksytty suomenkielellä annettavaa opetusta varten. Mikäli kunnassa järjestetään opetusta kaksikielisenä tai muilla kielillä, on niiltä osin laadittu oma opetussuunnitelma. **Opetussuunnitelmasta tehdään tiivistelmä englanniksi?**

Joensuun seudun pedagoginen ryhmä on toiminut seudullisen opetussuunnitelmatyön ohjausryhmänä. Sivistosjohtajien ryhmä koordinoi opetussuunnitelmaprosessin kokonaisuutta. Seudullinen opetussuunnitelmatyö on toteutettu yhteistyössä Osaava-hankkeen kanssa. Osaava-hankkeen kautta on järjestetty ops- prosessinohjaajien ja aineryhmävastaavien kouluttaminen sekä opettajien täydennyskoulutus.

Seudullinen opetussuunnitelmatyö tukee esi- ja perusopetuksen yhtenäisyyttä ja laadukkaan esi- ja perusopetuksen toteutumista Joensuun ympäristössä. Seudullinen opetussuunnitelma on tehty laajana yhteistyönä esi- ja perusopetuksen kesken. Aineryhmissä ja työyhteisökoulutuksissa esi-, luokan- ja aineenopettajat ovat tehneet yhteistyötä nivelvaiheiden huomioimiseksi ja kasvatuksen jatkumon varmistamiseksi. *Oppilaiden tukeminen, toimintatavat, yhteistyö, työnjako ja vastuut eri nivelvaiheissa on kuvattu vuosiluokkakohtaisissa luvuissa.* Kuntien omat linjaukset ja suunnitelmat nivelvaiheiden yhteistyöhön on lisätty kuntakohtaisiin opetussuunnitelmiin ja koulukohtaisiin vuosisuunnitelmiin.

Kuvateksti: Joensuun seudun ops-prosessin askelmerkit

Seututasolla yhteistyökumppanit ovat luonteeltaan yhteisiä, maakunnallisia toimijoita (kuten esim. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, seutukirjasto, järjestöt, POKALI). Kouluilla on luonteellisia paikallisia yhteistyökumppaneita, joiden kanssa toteutettava toiminta kirjataan vuosisuunnitelmaan.

Joensuun seudun opetussuunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon seudulliset ja paikalliset strategiat ja toimintaohjelmat esim. lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat.

Kunnilla on myös omia, perusopetusta tukevia strategioita ja suunnitelmia, jotka on huomioitu koulukohtaisissa vuosisuunnitelmissa.

Tuntijako

Joensuun seudulle laadittu yhteinen tuntijako takaa oppilaille tasavertaiset lähtökohdat ja helpottaa oppilaiden siirtymistä kuntien välillä asuinpaikkaa muutettaessa. Valmistelu on tehty valtioneuvoston asetuksen 422/2012 (28.6.2012) perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisten tavoitteiden ja perusopetuksen tuntijaon mukaisesti. Seudullinen tuntijako on tehty minimituntiperiaatteella. Opetuksen järjestäjä voi halutessaan resursoida lisää tunteja seudulliseen tuntijakoesitykseen.

Joensuun seudulla tuntijakotaulukossa ilmoitettu A1-kieli on englanti ja B1-kieli on ruotsi. Opetuksen järjestäjä määrittelee kuntakohtaisessa kieliohjelmassa valinnaisten A2- ja B2- kielten tarjonnan, mitä kieliä voi opiskella valinnaisesti ja mikä on niihin käytettävä tuntimäärä. (Kuntakohtaiset kieliohjelmat liitteenä)

Vuotiluokat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	yht.	min [VN]
Aidinkieli ja kirjallisuus (VN)		14				18			10		42
Aidinkieli ja kirjallisuus	7	7	5	5	4		3	3	4		42
A1-kieli (VN)						9			7		16
A1-kieli			2	2	2	2	2	2	3		16
B1-kieli (VN)						2			4		6
B1-kieli						2	1	1	2		6
Matematiikka (VN)		6				15			11		32
Matematiikka	2	2	4	2	4		2	4	4		32
Ympäristöoppi (VN)		4				10					14
Ympäristöoppi	2	2	2	2	2	2					14
Biologia ja maantieto (VN)									7		7
Biologia ja maantieto							2	2	2		7
Fysiikka ja kemia (VN)									7		7
Fysiikka ja kemia							2	2	2		7
Terveystieto (VN)									2		2
Terveystieto							0,5	0,5	1		2
Uskonto / Elinikäytännöt (VN)		2				5			2		10
Uskonto / Elinikäytännöt	1	1	2	1	1	1	1	1	1		10
Historia ja yhteiskuntatieto (VN)						5			7		12
Historia ja yhteiskuntatieto				1	2	2	2	2	2		12
Musiikki (VN)		2				4			2		8
Musiikki	1	1	1	1	1	1	2				8
Kuvataide (VN)		2				5			2		9
Kuvataide	1	1	1	1	1	1	2				9
Käsityö (VN)		4				5			2		11
Käsityö	2	2	2	2	2	1	2				14
Liikunta (VN)		4				9			7		10
Liikunta	2	2	2	2	2	1	2	2	2		10
Kotitalous (VN)									2		2
Kotitalous									2		2
Taide- ja taitoaineiden valinnaiset (VN)						6			5		11
Taide- ja taitoaineiden valinnaiset				1	1	1			2		6
Taide- ja taitoaineet yhteensä											62
Oppilansohjeus (VN)									2		2
Oppilansohjeus									0,5	0,5	1
Valinnalliset				5	5	1	1	2	2		9
Yhteensä	19	19	22	24	25	25	29	29	20		222
Oppilaiden vähimmäistuntimäärä (VN)	19	19	22	24	25	25	29	29	20		222
A2-kieli (vapaaehtoinen) (VN)						6			6		12
A2-kieli (vapaaehtoinen)				1	2	2	2	2	2		12
B2-kieli (vapaaehtoinen) (VN)									4		4
B2-kieli (vapaaehtoinen)									2	2	4

Tähän tulee selkeämpi taulukko

Kuvateksti: Joensuun seudun tuntijako on hyväksytty lautakunnissa viimeistään tammikuussa 2014

Oppilaan tulee saada perusopetuksen aikana vähintään 222 vuosiviikkotuntia opetusta. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että jokainen oppilas saa opetusta minimituntimäärän myös siirtymävaiheen aikana.

Luokilla 4-6 olevista taide- ja taitoaineiden valinnaisista tunneista on tehty seudullinen linjaus. Näillä luokilla olevista kahdesta valinnaisainetunnista toinen on sidottu käsityön opetukseen. Jäljelle jäävän tunnin voi vapaasti valita/sijoittaa koulukohtaisesti taide- ja taitoaineisiin. Valinnaisaineiden linjaukset on kerrottu tarkemmin luvussa 12.

Oppilaiden, huoltajien, henkilökunnan, ja osallistaminen

Joensuun seudun opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä oppilaiden, huoltajien ja koulujen henkilökunnan kanssa.

Oppilaat ja huoltajat ovat osallistuneet opetussuunnitelmatyössä Unelmien koulu- teemalla toimintakulttuurin visioimiseen, tuntijaon kommentointiin, arvokeskusteluun ja kommentoimalla opetussuunnitelman luonnoksia ja ensimmäisiä versioita. Oppilaat ja huoltajat osallistuvat oman koulunsa toimintakulttuurin kehittämiseen vuosisuunnitelmassa kuvatulla tavalla.

Koulujen henkilökunta on osallistunut opetussuunnitelman laatimiseen seudullisen ohjeistuksen mukaisesti. Lisäksi koulujen henkilökunta on kommentoinut opetussuunnitelmaluonnosta sen eri vaiheissa.

Oppilashuollon ja kodin ja kouluyhteistyötä käsittelevät osuudet on laadittu yhteistyössä kunkin kunnan opiskeluhuollon monialaisen ohjausryhmän kanssa. Opetuksen järjestämistapoihin liittyvät linjaukset päätetään koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Joensuun seudun opetussuunnitelman arvioinnista ja kehittämisestä vastaa Joensuun seudun pedagoginen ryhmä yhdessä seudun sivistysjohtajien kanssa. Kehittämistyötä ohjaa koulujen toiminnasta saatu monipuolinen arviointipalaute.

Opetussuunnitelmaa ja sen toteutumista arvioidaan ja kehitetään kouluilla yhdessä oppilaiden, huoltajien ja henkilökunnan kanssa.

Joensuun seudun ops2016 nettisivuilta sekä kuntien ja koulujen omilta sivuilta löytyy tietoa opetussuunnitelmasta. Joensuun seudun ops on julkaistu myös Opetushallituksen ePeruste asiakirjana. [\(Linkit myöhemmin tähän\)](#)

Tässä luvussa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden paikallisesti päätettävissä asioissa viitataan sisältöihin, jotka löytyvät opetussuunnitelman muista luvuista.

Luku 5:

- Yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa (esim. oppilaskunnat, vanhempainyhdistys jne)
- Opetuksen järjestäminen yhdysluokkaopetuksena
- Opetuksen järjestäminen vuosiluokittain etenevänä vai vuosiluokkiin sitomattomasti etenevänä, oppilaiden omiin opinto-ohjelmiin perustuvana opiskeluna
- Opetuksen järjestäminen pääosin ainejakoisena/kokonaan tai osin eheytyttynä
- Mahdollisen eheytytyn opetuksen järjestämisen pääpiirteet?

Luku 7:

- Miten oppilaanohjaus järjestetään?
- Seutu laatii ohjaussuunnitelman, jota koulut täydentävät. Ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn ja vastuun jako sekä työskentely monialaisissa verkostoissa, kodin ja koulun yhteistyö ohjauksessa, työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt (kts. myös vuosiluokkakokonaisuuksiin sisältyvä oppilaanohjauksen tehtäväkuvaus).

Luku 8:

- Oppilashuoltoa ja kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevien osuuksien laatiminen yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa

Luku 12:

- Oppilaille tarjottavat valinnaiset aineet ja mille vuosiluokille niiden opetus sijoittuu

Opetuksen järjestäjä kirjaa kunnan mahdolliset opetussuunnitelmaa täydentävät paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat (esim. aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma, kestävän kehityksen ohjelma, tasa-arvosuunnitelma, kulttuurikasvatussuunnitelma, tietostrategia). Mahdolliset koulukohtaiset täydennykset kirjataan koulun vuosisuunnitelmaan.

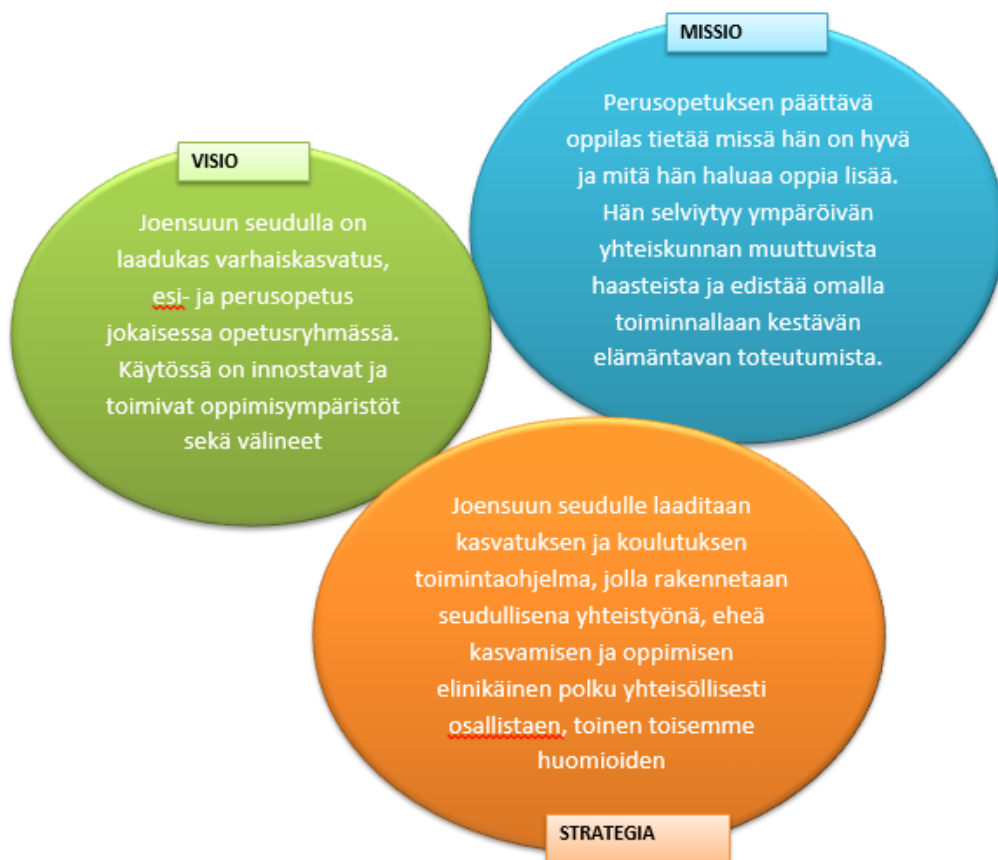
2 Perusopetus yleissivistuksen perustana Joensuun seudun opetussuunnitelmassa

Joensuun seudun opetussuunnitelma rakentuu opetussuunnitelmassa määritetyille arvoille ja sitä täydentävät seudulliset kasvatuksen ja koulutuksen yhteiset arvot. Pohjoiskarjalainen luonto ja paikallinen kulttuuritausta nähdään voimavarana monimuotoiseen yhteiskuntaan ja kansainvälistymiseen kasvamisessa. Lapsille ja nuorille annetaan mahdollisuus kasvaa luoviksi, yritteliäiksi, osallistuviksi, omasta ja muiden hyvinvoinnista huolehtiviksi ja ympäristöstä välittäviksi aikuisiksi.

Joensuun seudun opetussuunnitelman arvokeskustelu on toteutettu lukuvuoden 2014 - 15 aikana, jolloin yhteisiä arvoja pohdittiin useissa eri tilaisuuksissa ja työryhmissä (ops – prosessinohjaajien ja aineryhmien koulutukset, opettajien vesopäivät, kokoukset, vanhempainillat, seudun pedagogisen ja tuki ryhmän työskentelypäivät). Näiden perusteella on laadittu seudullisen esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman arvoperusta sekä kasvatuksen ja koulutuksen visio, missio ja strategia.

Oppilaat ja huoltajat osallistuivat opetussuunnitelman arvokeskusteluun Kohti unelmien koulua – teemalla, jonka prosessi on kuvattu tarkemmin liitteessä. (LIITE XX)

Joensuun seudun kasvatuksen ja koulutuksen visio, missio ja strategia

Joensuun seudun kasvatuksen ja koulutuksen arvoperusta

Joensuun seudun kasvatuksen ja koulutuksen arvot ovat **oppiminen, hyvinvointi ja vastuullisuus**. Arvot toteutuvat koulun arjessa oppimisen ilona, hyvinvointina ja vastuullisena toimintana.

Joensuun seudun arvot ja mitä ne käytännössä tarkoittavat

Oppimiskäsitys, arvoperusta ja paikallinen näkemys on huomioitu oppiaineiden tavoitteiden ja sisältöjen vuosiluokkaistamisen yhteydessä. Koulun oma arvotyöskentely ja toimintakulttuuri on kuvattu koulun vuosisuunnitelmassa. Koulun arvot ja oppimiskäsitys näkyvät päivittäin koulun toimintakulttuurissa ja arjessa. Arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista seurataan ja arvioidaan lukuvuoden aikana vuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä.

Koulukohtaiseen vuosisuunnitelmaan (opetussuunnitelmaosioon) kirjataan:

- Mitkä ovat koulun arvot seudulliset arvot huomioiden?
- Koulun toimintakulttuurin kuvaamisen yhteydessä kerrotaan miten luodaan edellytykset henkilöstön, lasten ja huoltajien sekä mahdollisten muiden yhteistyökumppanien osallistumiselle arvokeskusteluun.
- Koulun tasolla seurataan ja arvioidaan arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista vuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä.

Luku 3 Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet Joensuun seudulla

Perusopetuksen tehtävänä Joensuun seudulla on luoda oppilaille mahdollisuus kasvaa omaa kulttuuriperintönsä arvostaviksi, omat vahvuutensa tunnistaviksi, vastuuntuntoisiksi aikuisiksi, jotka perusopetuksen päätteeksi toimivat kestävän elämäntavan mukaisesti ja rakentavat omalla toiminnallaan hyvinvointia. Laadukas perusopetus antaa eväitä selviytyä jatko-opinnoissa ja alati muuttuvassa yhteiskunnassa.

Joensuun seudun opetussuunnitelman yhteydessä on laadittu Seudullinen kasvatuksen ja koulutuksen toimintaohjelma. Toimintaohjelman tavoitteena on uuden opetussuunnitelman vaatimien uudistusten toteuttaminen. Resursseja yhdistämällä jatketaan ja syvennetään seudullista yhteistyötä, sekä luodaan edellytyksiä yhtenäiselle ja laadukkaalle perusopetukselle.

Tämän lisäksi Joensuun seudulle on valmisteltu seudullisena yhteistyönä

- Kohti kestävä elämäntapaa - kestävä kehityksen ohjelma
- Joensuun seudun *Kulttuurinvirta* - kulttuurikasvatuksen ohjelma
- Yrittäjäkasvatus koulussa - yrittäjäyyskasvatuksen ohjelma

3.1 Laaja-alaisen osaamisen painotukset, toteuttaminen ja arviointi

Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuksien toteutumista tuetaan seudullisesti.

Koulujen laaja-alaisen osaamisen opetuksen toteuttamistavat ja lukuvuosi-kohtaiset painotukset kuvataan koulujen vuosisuunnitelmissa. Laaja-alaiset osaamiskokonaisuudet sisältyvät oppiaineisiin, valinnaisaineisiin, monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin ja koulujen vuosittaisiin teemoihin. Koulun tasolla laaja-alaisen osaamisen sisällöt näkyvät osana päivittäistä työskentelyä.

Laadukas perusopetus ja opetukselle ja kasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteutuminen taataan riittävällä resursoinnilla ja opettajien osaamisen kehittämisellä. Rehtorit ovat avainasemassa laaja-alaisen osaamisen toteutumisen turvaamisessa. Opetuksen järjestäjä seuraa, arvioi ja kehittää laaja-alaisen osaamisen toteutumista oman arviointijärjestelmänsä mukaisesti. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista arvioidaan koulun toimintakertomuksen yhteydessä ja kehittämiskohteet kirjataan tulevan lukuvuoden vuosisuunnitelmaan. Laaja-alaisen osaamisen tarkemmat tavoitteet määritellään vuosiluokkakokonaisuuksittain, ks. luvut 13-15.

Työskentely koulun tasolla

Koulun vuosisuunnitelmaan kirjataan:

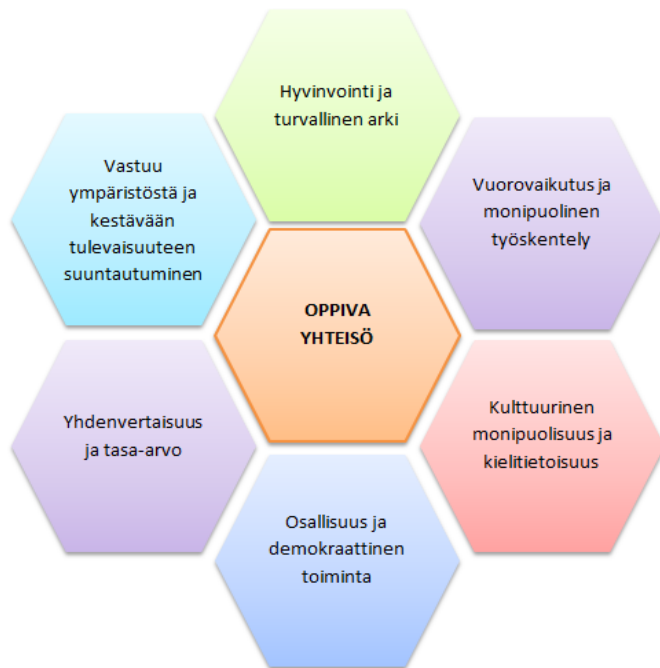
- Mikäli koululla on painotusalueita, miten nämä toteutetaan koulun arjessa?
- Mitkä ovat koulun laaja-alaisen osaamisen mahdolliset painotukset ja miten painottuminen ilmenee?
- Mitkä ovat ne järjestelyt ja toimenpiteet, joiden avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumisesta opetustyössä huolehditaan ja seurataan? (laaja-alaisen osaamisen tarkemmat tavoitteet määritellään vuosiluokkakokonaisuuksittain, katso luvut 13 - 15).

4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri Joensuun seudulla

4.1 Toimintakulttuurin määrittelyä

Koulun toimintakulttuurin tavoitteena on edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestävää elämäntapaa yhteistyössä oppilaiden, huoltajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Toimintakulttuurissa näkyy paikallisuus ja koulu yhteisön omaleimaisuus ja sen kehittämisen ytimenä on oppiva koulu yhteisö. Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa ja se vaikuttaa merkittävästi opetuksen laatuun.

Kuvateksti: Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Koulun toimintakulttuuri muodostuu:

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta
- johtamisesta sekä työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista
- yhteisön osaamisesta ja kehittämisestä
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta
- vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut ja tiedostamattomat tekijät. Taustalla vaikuttavat arvot, kirjoitetut ja kirjoittamattomat säännöt sekä koulu yhteisöön muotoutuneet toiminta- ja käyttäytymismallit välittyvät koulu yhteisössä koulun aikuisilta oppilaille. Nämä näkyvät esim. vuorovaikutuksen ja kielenkäytön malleina sekä sukupuoli roolien omaksumisena. Toimintakulttuuri vaatii jatkuvaa kehittämistä, sen vaikutusten pohtimista ja ei toivottujen käytänteiden korjaamisena.

4.2 Seudullisen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurin kehittämällä voidaan vaikuttaa keskeisesti oppimisen ilon herättämiseen ja opiskelumotivaation löytämiseen. Opetushenkilökunnan tulisi miettiä, kuinka omalla toiminnalla mahdollistetaan se, **että jokainen oppilas saa päivittäin kokea**, että:

- **hän osasi jotain** (pätevyyskokemus)
- **hän sai vaikuttaa mitä tehtiin** (autonomian kokemus)
- **hänestä välitetään** (sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kokemus)

Joensuun seudun koulujen toimintakulttuurin kehittämisen tausta-ajatuksena on Joensuun seudun kasvatuksen ja koulutuksen missio, jonka mukaan peruskoulun päättävä oppilas tietää, missä on hyvä ja mitä haluaa oppia lisää.

Vahvuuksien opettaminen ja positiivinen pedagogiikka lisäävät oppilaiden itsetuntemusta ja minäpystyvyyden tunnetta. Oppilaita ohjataan ensisijaisesti positiivisen ja kannustavan palautteen avulla.

Minäpystyvyyden tunne ja laaja-alaisen osaamisen taidot auttavat oppilasta selviytymään muuttuvan yhteiskunnan haasteista. Koulun oppilaat ja aikuiset edistävät yhdessä omalla toiminnallaan kestävää elämäntapaa.

MISSIO

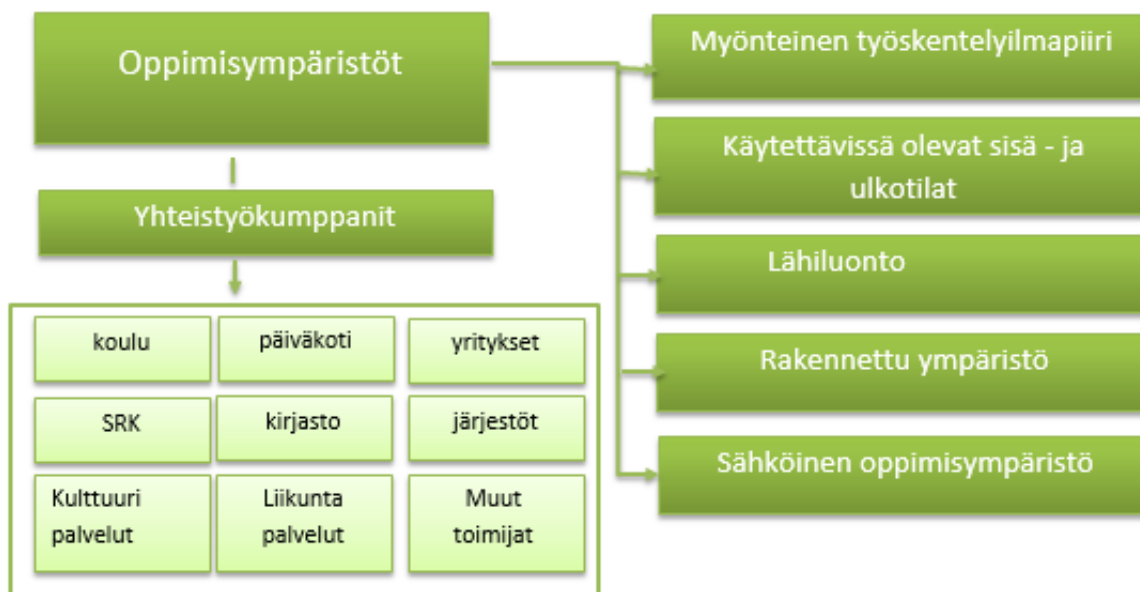
Perusopetuksen päättävä oppilas tietää missä hän on hyvä ja mitä hän haluaa oppia lisää. Hän selviytyy ympäröivän yhteiskunnan muuttuvista haasteista ja edistää omalla toiminnallaan kestävän elämäntavan toteutumista.

4.2 Oppimisympäristöt, työtavat ja eheyttäminen

4.2.1 Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöihin kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään.

Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat omalla toiminnallaan oppimisympäristöihin. Jokaisella koulun aikuisella on vastuu koulun ilmapiiristä ja työrauhasta. Positiivinen pedagogiikka, oppilaiden kannustaminen ja vahvuuksien tukeminen rakentavat positiivista oppimisympäristöä. Koulun aikuiset toimivat yhdenmukaisella tavalla ja sopivat oppimista ja hyvinvointia edistävän käyttäytymisen tavoitteista yhdessä. Yhteisesti jaetut *käyttäytymisen* tavoitteet helpottavat kaikkien aikuisten toimintaa arkitilanteissa.

Kuvateksti: Koulun oppimisympäristöjen muodostuminen

Pohjoiskarjalainen luonto ja paikallinen kulttuuriympäristö tarjoavat monipuolisen oppimisympäristön, jonka hyödyntämisessä paikalliset toimijat voivat toimia apuna. Joensuun seudulle laadittu *Kulttuurinvirta*- kulttuurikasvatusohjelma tarjoaa monipuolisia toimintamalleja ja esimerkkejä paikallisen kirjaston, museoiden ja kulttuuripalvelujen käytöstä. Kestävän kehityksen ohjelmassa esitellään paikallisia kestävään elämäntapaan liittyviä oppimisympäristöjä.

Sähköinen oppimisympäristö, eli tieto- ja viestintäteknologia (tvt) mahdollistaa joustavan oppimisen ja tukee elinikäistä oppimista. Sähköinen oppimisympäristö muodostaa turvallisen ympäristön harjoitella tvt-taitoja, edistää osallisuutta ja oman oppimisen hallintaa. Opetuksessa käytetään tietoteknisiä laitteita sekä digitaalisia oppimisen välineitä, jotka ovat oppilaan iän ja opittavien taitojen kannalta tarkoituksenmukaisia. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tietoon päästään käsiksi, tietoa voidaan tallentaa, järjestellä, muuntaa sekä esittää eri tavoin. Koulujen käyttämän tieto- ja viestintäteknologian ajan- ja tarkoituksenmukaisuutta seurataan jatkuvasti ja sitä päivitetään tarvittaessa. Oppilaat voivat käyttää omia laitteita oppimisen välineinä huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Oppilaiden omien laitteiden käyttöä varten on laadittu seudullinen ohjeistus (LIITE XXX), jota voidaan muokata koulun tarpeen mukaan.

Oppimisympäristöjä arvioidessa otetaan huomioon myös tilojen luova hyödyntäminen. Koulut miettivät kuinka oppilaiden ja huoltajien osallisuus oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon ja kuinka oppilaat ja huoltajat otetaan mukaan ideoimaan, toteuttamaan ja arvioimaan oppimisympäristöjen toimivuutta. Oppilaiden ja huoltajien asiantuntijuus tuo opetukseen arvokkaan lisän vierailijoita ja retkikohteita suunniteltaessa.

Oppimisympäristöjen toimivuutta, soveltuvuutta opetukseen, terveellisyttä ja turvallisuutta arvioidaan jatkuvasti. Lukuvuoden aikana vuosisuunnitelmaa arvioidessa valitaan myös oppimisympäristön kehittämiskohteet.

4.2.2 Työtavat

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppimiselle ja opetukselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Sen lisäksi huomioidaan oppiaineiden ominaispiirteet ja laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Työtapojen valinnat mahdollistavat opetuksen eheyttämisen ja eriyttämisen

Oppilaita osallistetaan työtapojen valintaan. Oppimaan oppimisen taitojen kehittymiselle on tärkeää, että oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja arvioimassa omaa työskentelyään.

Tunti liikuntaa päivässä – periaate tulee huomioida työtapojen valinnassa ja koulun toimintakulttuurin kuvauksessa. Joensuun seudulla POKALI on laatinut yhteistyössä opettajille materiaalipankin, jota voidaan hyödyntää oppitunti liikunnan lisäämisessä. Myös erilaiset oppimispelit ja mobiilisovellukset tuovat lisää liikettä oppitunneille. (LIITE XXX)

4.2.3 Opetuksen eheyttäminen

Opetuksen eheyttämisen tavoitteena on *auttaa oppilaita ymmärtämään opiskeltavien asioiden välisiä suhteita ja keskinäisiä riippuvuuksia*. Opetuksen eheyttäminen on myös keino aktivoida oppilaita toiminnallisuuteen ja luoda yhteyksiä ulkomaailmaan. Oppimisen tulee olla oppilaalle mielekäs prosessi, joka tukee oppilaan kasvua eheäksi ja itsenäisesti ajattelevaksi aikuiseksi, joka kykenee toimimaan ja tekemään päätöksiä tulevaisuuden yhteiskunnassa.

Opetuksen eheyttäminen voi tapahtua opiskelemalla oppimiskokonaisuuksia koko koulun kanssa yhdessä, eri oppiaineiden yhteistyönä tai yksittäisten oppiaineiden sisällä. Eheyttäminen voi tapahtua lukuvuoden tai kurssin, jakson, niiden osan, teemapäivän tai yksittäisen oppitunnin mittaisena, jolloin käsitellään tiettyä oppimiskokonaisuutta. Eheyttämistä tulee toteuttaa myös oppiaineiden sisältöjen valinnassa ja opetuksessa, siten että oppilaalle muodostuu aiheesta ehyt kokonaisuus pirstaleisen tiedon sijaan.

Eheyttävän opetuksen lähtökohta voi olla oppilaan oma elämäntilanne ja mielenkiinnon kohteet tai opettajan etukäteen valitsema aihe. Oppilaat tulee ottaa mukaan oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun.

4.2.4 Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Joensuun seudun kouluissa jokaisen oppilaan opintoihin tulee sisältyä vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. *Monialaisen oppimiskokonaisuuden laajuuden tulee vastata oppilaan viikkotuntimäärää*. Erilaisia käytännön toteuttamistapoja monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun löytyy opetussuunnitelman perusteista (ks. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet luku 4.4). Keskeistä on, että oppilaalla on mahdollisuus syventyä riittävästi oppimiskokonaisuuden sisältöihin.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteita, sisältöjä, käytäntöjä ja arviointia suunniteltaessa otetaan huomioon laaja-alaisen osaamisen kehittäminen sekä paikallisuus ja koulun omaleimaisuus. Toteuttamisen tulee ilmentää Joensuun seudun kasvatuksen ja koulutuksen sekä koulun arvoja sekä oppimiskäsitystä. Lisäksi huomioidaan yhteistyötä sekä työnjakoa koskevat toimintatavat jotka koskevat koulun muuta toimintaa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan koulukohtaisesti. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia riittävästä resursoinnista monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelua ja toteuttamista varten. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen kirjataan koulun vuosisuunnitelmaan. Siinä ilmoitetaan mitkä ovat lukuvuodelle suunnitellut monialaiset

oppimiskokonaisuudet sekä miten oppilaat ovat osallistuneet oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Lisäksi vuosisuunnitelmissa tarkennetaan monialaisten oppimiskokonaisuuksien järjestämisen käytännöt sekä oppimiskokonaisuuksiin liittyvän oppilasarvioinnin käytänteet. Oppiaineet ovat vuorollaan mukana oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, kulloisenkin oppimiskokonaisuuden edellyttämällä tavalla. Sähköiset oppimisympäristöt voivat tukea monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteiden saavuttamista ja arviointia.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien arvioinnissa painotetaan työskentelyn arviointia (ks. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet luku 6.3). Näitä ovat:

- taito työskennellä itsenäisesti
- taito työskennellä yhdessä
- taito suunnitella omaa työtään
- taito säädellä omaa työtään
- taito arvioida omaa työtään
- taito toimia vastuullisesti
- taito toimia parhaansa yrittäen
- taito toimia rakentavassa vuorovaikutuksessa

Koulut arvioivat monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteutumista ja kehittämiskohteita toimintakertomuksen arvioinnin yhteydessä.

Koulukohtaisiin vuosisuunnitelmiin kirjataan:

- Kuvaus koulun toimintakulttuurista
- Oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet, yhteistyö ja käytännön toteutus
- Laaja-alaisen osaamisen mahdolliset painotukset ja miten painottuminen ilmenee (kts. luku3)
- Toimintakulttuurin kuvaamisen yhteydessä kuvataan kuinka eri tahot osallistuvat koulun arvokeskusteluun, toimintaan ja toimintakulttuurin kehittämiseen
- Oppimiskokonaisuuksien ja muun eheyttämisen toteuttamiseen liittyvät toimintatavat, arvioinnin ja kehittämisen periaatteet
- Monialaisten oppimiskokonaisuuksien linjaaminen ja yleiset periaatteet (huomioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys) kirjataan monialaisen oppimiskokonaisuuden kuvaamisen yhteydessä

Koulukohtaisiin vuosisuunnitelmiin (taulukko) kirjataan:

- Miten monialaiset oppimiskokonaisuudet ja muu eheyttäminen käytännössä toteutetaan (suunnittelu, tavoitteiden ja sisältöjen määrittely, toteuttaminen, seuranta ja kehittäminen)
- Miten lukuvuodelle valitut ja suunnitellut monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan?
- Otetaanko monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamiseen mukaan koulun ulkopuolisia toimijoita?
- Miten oppilaat on otettu mukaan suunnittelemaan monialaisia oppimiskokonaisuuksia?

Monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin liittyvä oppimisen arviointi ☒ Miten huolehditaan siitä, että ko. kokonaisuuksissa osoitetut työskentelytaidot ja muu osaaminen otetaan huomioon kokonaisuuden toteuttamisessa mukana olevien oppiaineiden arvioinnissa (ks. Joensuun seudun ops luku 6).

5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen Joensuun seudulla

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä sekä yhteistyö

Turvallinen oppimisympäristö ja oppilaiden hyvinvointi on jokaisen koulu yhteisön jäsenen vastuulla. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu kaikille koulun aikuiselle tehtävästä riippumatta.

Koulun yhteisöllisyys rakentuu koulun toimintakulttuurin perusteella. Koulun kasvatusvastuun perusta on se, että koulu yhteisön aikuiset toimivat johdonmukaisesti ja noudattavat yhdessä sovittuja sääntöjä. Koulut voivat laatia järjestyssääntöjen lisäksi koulun käytännön toimintaa ohjaavat pelisäännöt. Oppilaat ja huoltajat osallistuvat sääntöjen laatimiseen, jolloin niiden noudattaminen on luontevaa. Oppilaiden saama säännöllinen, positiivinen palaute sääntöjen mukaan toimimisesta, omasta työskentelystä ja käyttäytymisestä lisää yhteenkuuluvuuden ja hyvinvoinnin tunnetta.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, oppilashuolto ja tuki sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus. Hyvinvoivassa koulussa vuorovaikutus ihmisten välillä on ystävällistä ja tasa-arvoista. Erilaiset ihmiset toimivat yhdessä toisiaan kunnioittaen ja arvostaen ja noudattavat yhdessä sovittuja sääntöjä. Kodin ja koulun välillä vallitsee luottamus ja matala kynnyksen yhteydenpitoon. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on edistää oppilaan hyvinvointia sekä tukea oppimista ja kasvamista. Huoltajien osallistuminen koulun toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin on osa toimivaa kasvatuskumppanuutta.

Hyvinvoinnin toteutumisen perustana on avoin vuorovaikutus ja yhteistyö eri toimijoiden kesken.

5.2 Yhteistyö

5.2.1 Yhteistyö ja oppilaiden osallisuus

Oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen ovat koulutyön järjestämisen perusta. Oppilaat osallistuvat koulutyön ja koulun toiminnan suunnitteluun aina kun se on mahdollista, mm. monialaisia oppimiskokonaisuuksia suunniteltaessa, opetussuunnitelmatyössä, koulun ohjeiden ja sääntöjen laadinnassa, oppimisympäristöjen suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioitaessa. Jokaisella koululla toimii oppilaskunta.

5.2.2 Kodin ja koulun yhteistyö

Kodin ja koulun yhteistyö on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Huoltajien osallistuminen opetussuunnitelmatyöhön, lukuvuosisuunnitelmien valmisteluun sekä koulun toiminnan suunnitteluun kasvatustavoitteiden, toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseen kuvataan koulun vuosisuunnitelmassa.

Kodin ja koulun yhteistyöllä tuetaan sitä, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Huoltajille yhteistyö antaa tärkeää tietoa lapsen oppimisesta ja kasvusta sekä tukemisen mahdollisuuksista.

Koti ja koulu ovat lapsen tärkeimmät kasvattajat. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta jota koulu tukee parhaansa mukaan. Kodin ja koulun yhteistyö on parhaimmillaan vastavuoroista kasvatuskumppanuutta:

- se lisää lasten koulumotivaatiota ja opettajan oppilaantuntemusta.
- sillä on myönteinen vaikutus luokan ja koulun ilmapiiriin
- se vahvistaa kouluyhteisön hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä.

Huoltajan on kasvatustehtävänsä onnistumiseksi saatava tietoa lapsensa oppimisen, kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista, opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä, työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden tapahtumista. Viestinnässä painotetaan positiivisen ja säännöllisen palautteen merkitystä, jolloin huoltaja voi tukea ja edistää omalta osaltaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä. Kannustavat oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Erityisen tärkeää yhteistyö on koulunkäynnin nivelvaiheissa ja oppimisen tukea suunniteltaessa. Arviointikeskustelu on tärkeä kodin ja koulun yhteistyön muoto. Arviointikeskustelun toteuttaminen ja huoltajien kanssa käytävän muun yhteistyön muodot kuvataan koulujen vuosisuunnitelmissa.

Opetuksen järjestäjällä on vastuu kodin ja koulun yhteistyön kehittämisestä. Yhteistyön onnistuminen edellyttää koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä monipuolista viestintää ja tiedottamista.

5.2.3 Muu yhteistyö

Koulu tekee yhteistyötä mm. kotien, järjestöjen, yhteisöjen, kunnan muiden toimielinten ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Lisäksi yhteistyökumppanina voivat toimia seurakunnat ja halutessaan koulut voivat tehdä yhteistyötä myös vähemmistöseurakuntien kanssa. Yhteistyön muodot ja vastuhenkilöt kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Kasvatuskeskustelut

Kasvatuskeskustelun tavoitteena on koulun sääntöjen noudattaminen ja niiden ymmärtäminen, oppilaan kasvun tukeminen sekä kodin ja koulun välinen kasvatuskumppanuus. Kasvatuskeskustelu on hengeltään positiivinen ja sen aikana pyritään oppilaan kanssa yhteistyössä korjaamaan ei toivottua käyttäytymistä.

Kaikki ohjaaminen ja ojentaminen eivät johda kasvatuskeskusteluun. Oppilaita huomautetaan asiattomasta toiminnasta aina tarvittaessa; oppilaiden ohjaaminen ja ojentaminen sekä kasvatukselliset keskustelut kuuluvat koulun kasvatustyöhön. Ennen kasvatuskeskustelua kouluilla voi olla käytössä omia käytänteitä hyvän kouluarjen ylläpitämiseksi.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen keino ennen jälki-istunnon antamista puuttua oppilaan häiritsevään ja epäasialliseen käyttäytymiseen. Kasvatuskeskustelu käydään, jos oppilas häiritsee opetusta, rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti.

Kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamisesta on laadittu seudullinen suunnitelma jota koulut täydentävät omassa vuosisuunnitelmassaan. Kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttaminen – suunnitelma on opetussuunnitelman liitteenä (LIITE XXX)

Kurinpidolliset keinot

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan opetustilasta tai koulun tilaisuudesta. Työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos olemassa on vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

5.4 Opetuksen järjestämistapoja

5.4.1 Vuosiluokkiin sitomaton opetus

Vuosiluokkiin sitomatonta opetusta voidaan käyttää koko koulun, tiettyjen vuosiluokkien (yksittäinen luokka, yhdysluokka, pienluokka, S2- opetus) tai yksittäisten oppilaiden opetuksen järjestämisessä. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu on yksilöllisen opinnoissa etenemisen mahdollistava järjestely. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana (Joensuun seudun ops, luku 7). Opintokokonaisuudet määrittyvät Joensuun seudun opetussuunnitelmassa oppiainekohtaisten oppisisältöjen mukaan.

Jokaiselle vuosiluokkiin sitomatonta opetusta saavalle yksittäiselle oppilaalle tulee tehdä oppimissuunnitelma, jossa myös käsitellään oppilaan arviointi (ks. Joensuun seudun OPS, luku 6). Oppilas ja huoltaja osallistuvat oppimissuunnitelman laadintaan ja ovat mukana suunnittelemassa opintojen toteuttamista käytännössä. Luokan tai koulun käyttäessä vuosiluokkiin sitomatonta

opetusta, tulee käytännön järjestäminen kuvata vuosisuunnitelmassa. Vuosiluokkiin sitomattomasti edettäessä otetaan huomioon oppimisen arviointia sekä seuraavalle vuosiluokalle siirtymistä koskevat erityismääräykset (luku 6).

5.4.2 Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokkaopetusta järjestetään Joensuun seudulla pienissä kouluissa, mutta myös isommissa kouluissa (S2) valmistavan opetuksen luokissa ja pienluokissa. Koulut voivat tehdä omia pedagogisia ratkaisuja, jotta yhdysluokkaopetus ja vuorokurssien toteuttaminen on toimivaa ja käytännön kannalta järkevää. Yhdysluokkaopetuksen vaatimat erityiset opetusjärjestelyt kirjataan vuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän linjauksen mukaisesti. Vuorokurssiperiaatetta noudattaessa käytäntönä on ollut, että parittomina vuosina luetaan parittomien (1lk, 3lk, 5lk) kurssien oppimäärä ja parillisina parillisten (2lk, 4lk, 6lk).

Valtioneuvoston tuntijakoasetuksessa (422/2012) määritellyistä viikkotuntimääristä ei voi poiketa. Opetushallitus on tässä opetussuunnitelmaprosessissa linjannut, että yhdysluokkaopetuksessa 3. ja 4.-luokkien viikkotuntimäärää ei voi tasata. Tuntijaon käytännön soveltaminen riippuu kulloinkin käytettävissä olevan tuntikehyksen määrästä.

Mikäli yhdysluokkaopetuksessa käytetään vuosiluokkiin sitomatonta opetusta, tulee siitä päättää kuntakohtaisesti opetussuunnitelmassa. Joensuun seudun opetussuunnitelman oppiainekohtaisissa osuuksissa on huomioitu yhdysluokkaopetus ja opetuksen toteuttaminen vuorokurssiperiaatteella

5.4.3 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Joensuun seudun opetussuunnitelma mahdollistaa etäyhteyksien käytön opetuksen järjestämisessä. Esimerkiksi kielten tai katsomusaineiden opetuksessa etäyhteyksien hyödyntäminen voi olla tarkoituksenmukaista. Kun koulussa opetusta järjestetään etäyhteyksien avulla, kirjataan oppiaineet, opetusjärjestelyt ja toteuttamistavat koulun vuosisuunnitelmaan. Opetuksen järjestäjä voi määritellä tarkemmin etäyhteyksien käytön periaatteet ja toimintatavat vuosisuunnitelman yhteydessä.

5.4.4 Joustava perusopetus

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Taustalla voi olla vaikeuksia keskittymisessä tai tarkkaavaisuudessa, hankala elämäntilanne, huonoista koulukokemuksista tms. johtuva heikko motivaatio, lukivaikeus tai muu oppimisvaikeus, sosioemotionaalisia vaikeuksia, runsaita poissaoloja, heikot pohjatiedot tai oppimistaidot.

Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön

oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Oppilaalla tulee olla halua ottaa vastuuta omasta koulunkäynnistään ja kykyä sitoutua yhdessä laadittaviin yksilöllisiin suunnitelmiin. Hänellä pitäisi olla riittävät psyykkiset, fyysiset ja sosiaaliset valmiudet selvittää joustavaan perusopetukseen liittyvistä toiminnallisista tehtävistä sekä itsenäistä työskentelyä vaativista opiskelutehtävistä. Työpaikkaopiskelussa onnistuminen edellyttää ehdotonta luotettavuutta.

Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta koulu yhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Joustava perusopetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen. Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain myös muun opetusryhmän yhteydessä.

Opetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Näiden jaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä oppilaiden kanssa työskentelevä henkilöstö tulee perehdyttää työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin. Työpaikkajaksot ovat osa opetussuunnitelmaan kirjattujen kyseisen vuosiluokan tavoitteisiin pyrkivää toimintaa. Työpaikkajakson tavoitteiden saavuttamista arvioidaan yhdessä oppilaan, jaksosta vastaavan opettajan sekä työpaikkavastuuhenkilön kanssa.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä. Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös joka valmistellaan moniammatillisesti. Jos yksittäinen oppilas siirtyy pois joustavasta perusopetuksesta ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään joustavan perusopetuksen päättymisestä hallintopäätös.

Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja oppilashuoltoon. Oppilas voi tarvitessaan saada yleistä tai tehostettua tukea. Poikkeuksellisesti joustavaan perusopetukseen voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan opetuksessa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan pitää oppilaan edun mukaisena.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai tarkistetaan hänelle jo aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Se sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostetun tuen aikana laadittava oppimissuunnitelma. Lisäksi oppimissuunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetukseen liittyvät erityispiirteet, kuten opetuksen järjestäminen koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Mikäli oppilas saa erityistä

tukea, joustava perusopetus kuvataan vastaavalla tavalla henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa eli HOJKSissa.

Joustavan perusopetuksen eli JOPO- oppilaiden valintaprosessi:

1. Koulussa pidetään hyvissä ajoin kevätlukukaudella tiedotustilaisuus 7. -8. luokan oppilaille, jolloin annetaan tiedote oppilaan huoltajalle vietäväksi. Asiasta voidaan tiedottaa myös vanhempainilloissa, koulun tiedotteissa ja vanhempainvarteissa.
2. Opettajat ja oppilashuollonpalveluiden edustajat voivat ehdottaa sopivia ehdokkaita, joille tarjotaan yksilöllisemmin tietoa joustavan perusopetuksen mahdollisuuksista.
3. Oppilas ja hänen huoltajansa tekevät hakemuksen JOPO – oppilaaksi. Hakemukset käsitellään monialaisesti ja valitaan sopivimmat oppilaat haastatteluun.
4. Huhtikuun aikana oppilaat ja heidän huoltajansa haastatellaan. Samalla kerrotaan tarkemmin joustavan perusopetuksen vaatimuksista ja mahdollisuuksista.
5. Toukokuussa nimetty ryhmä valitsee haastattelujen ja mahdollisten muiden selvitysten (esim. lausunnot ja/tai pedagoginen arvio) pohjalta joustavasta perusopetuksesta eniten hyötyvät oppilaat toukokuussa. Rehtori tekee valinnasta hallinnollisen päätöksen.
6. Oppilaat aloittavat opiskelunsa joustavassa perusopetuksessa seuraavan syyslukukauden alussa. Koulu voi päättää mahdollisesta koeajasta, jolloin varmistetaan oppilaan jaksaminen sekä sitoutuminen toimintaan.
7. Mikäli oppilas haluaa JOPO – oppilaaksi kesken lukuvuoden, hän tekee hakemuksen monialaiselle ryhmälle ja hänet haastatellaan ennen valintaa.
8. Jos oppilaan ei katsota hyötyvän joustavasta perusopetuksesta, monialainen ryhmä käsittelee asian ja rehtori tekee muutoksesta hallinnollisen päätöksen.

5.4.5 Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan sairastuessa tai vaikeassa elämäntilanteessa oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki vaativat erityisjärjestelyjä. Perusopetusta voidaan järjestää mm. sairaalaopetuksena, koulukodissa, vastaanottokodissa tai – keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa annettavana opetuksena.

Sairaalaopetus

Joensuun keskussairaalassa sijaitsevassa sairaalaopetusyksikössä tarjotaan sairaalaopetusta Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän sairaalassa tutkimuksissa ja sairaalahoidossa oleville esi- ja peruskoululaisille. Oppilaat tulevat sairaalaopetukseen Pohjois-Karjalan ja Heinäveden alueelta. Sairaalaopetuksen järjestäjä on Joensuun kaupunki. Nepenmäen koulun sairaalaopetusyksikkö ("Tikkamäen koulu") on yhtenäiskoulu (esiopetus ja koko perusopetus) ja se sijaitsee samassa rakennuksessa lasten- ja nuorisopsykiatrian osastojen ja poliklinikoiden kanssa.

Esi- ja perusopetusikäinen oppilas on oikeutettu sairaalaopetuspaikkaan kun hänet on otettu potilaaksi osastolle erikoissairaanhoidon piiriin (osastopaikka). Myös erikoissairaanhoidon avohoidossa olevalla oppilaalla on mahdollisuus hakeutua sairaalaopetukseen. Avo-opetuspaikalle haetaan erillisellä hakulomakkeella ja valmistelun oppilasvalinnasta sairaalaopetukseen tekee moniammatillinen työryhmä, jossa on sairaalaopetuksen lisäksi edustajat lasten- ja/tai nuorisopsykiatrian poliklinikoilta.

Nepenmäen koulun rehtori tekee PoL 18§:n mukaisen päätöksen sairaalaopetuspaikasta joko hoitosuunnitelman (osastolta tulevat oppilaat) tai koulusopimuksen (avo-oppilaat) perusteella.

Sairaalaopetuksen aikana oppilaat säilyvät omien lähikoulujensa oppilaina ja noudattavat siten näiden opetussuunnitelmaa tai soveltuvasti Joensuun seudun opetussuunnitelmaa ja Nepenmäen koulun vuosisuunnitelmaa.

Sairaalaopetuksen toimintakulttuuri

Sairaalaopetuksen tavoitteena on vastata oppilaan yksilöllisiin, kasvatuksellisiin ja opetuksellisiin tarpeisiin. Opetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Oppilas harjoittelee tunnistamaan omat haasteensa oppimisessa ja koulunkäynnissä. Keskeistä on itsetunnon ja -tuntemuksen kehittyminen sekä itsensä hyväksyminen. Opiskelun tavoitteet laaditaan yhdessä oppilaan kanssa.

Opetus on osa lapsen ja nuoren kokonaiskuntoutusta, jota tehdään yhteistyössä hoitohenkilöstön kanssa. Opetuksen tavoitteet määritellään aina yksilöllisesti ja niitä tarkennetaan säännöllisesti, koska oppilaiden kunto ja hoitoaika vaihtelevat.

Sairaalaopetuksen keskeiset toimintaperiaatteet

Oppilaat noudattavat sairaalaopetuksessa pääasiassa ja mahdollisuuksien mukaan oman koulunsa opetussuunnitelmaa. Heille laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma jäsentämään opiskelua ja helpottamaan myöhempää paluuta omaan kouluun. Oppilaan tarpeet oppimisen ja koulunkäynnin tuessa otetaan huomioon sairaalaopetuksessa. Jokaiselle oppilaalle nimetään niin sanottu omaopettaja, joka vastaa oppilaan opetuksen käytännön järjestelyistä. Tämän opettajan vastuulla on myös oppilaan pedagogisten asiakirjojen laadinta ja päivittäminen yhteistyössä oppilaan oman koulun kanssa.

Sairaalaopetuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaiden huoltajien, lähettävien ja vastaanottavien koulujen, sairaalahenkilöstön, kuntien kasvatus- ja perheneuvoloiden sekä kuntien sosiaali- ja terveystoimien kanssa. Yhteistyötä tehdään niin tulovaiheessa, opintojen aikana kuin paluuvaiheessakin.

Kodin ja koulun yhteistyö käynnistyy siinä vaiheessa, kun huoltajat käyvät tutustumassa sairaalaopetukseen yhdessä lapsen tai nuoren sekä oman hoitajan kanssa. Huoltajat haastatellaan tai he täyttävät haastattelulomakkeen, jonka pohjalta voidaan myöhemmin kouluneuvotteluissa keskustella. Yhteistyötä huoltajien kanssa tehdään myös sairaalan järjestämässä hoito- ja verkostoneuvotteluissa sekä oppilaan lähtiessä sairaalaopetuksesta omaan tai muuhun tarkoituksenmukaisemmaksi katsottuun kouluun.

Oppilaan viikoittainen tuntimäärä on oppilaan oman lähikoulun opetussuunnitelman tai Joensuun seudun opetussuunnitelman ja valtioneuvoston tuntijakoasetuksen mukainen. Mikäli oppilaan terveydentila vaatii, voi koulupäivä poiketa edellisestä terveydentilaan perustuen (PoL 18 §, 3. mom). Koulukuntoisuuden määrittely tapahtuu yhteistyössä hoidon kanssa.

Oppilaan opiskelu sairaalaopetuksessa

Oppilaat kulkevat kouluun joko hoitajien saattamina (osasto-oppilaat) tai itsenäisesti (avo-oppilaat sekä yksinkulkuoikeuden saaneet oppilaat). Koulupäivä on jaettu kolmeen kahden oppitunnin mittaiseen jaksoon, joita sovelletaan oppilaiden viikkotuntimäärien puitteissa. Ensimmäisen jakson (kaksi oppituntia) jälkeen on ruokatunti, jolloin osastolla olevat oppilaat ruokailevat osastolla ja avo-oppilaat koulun keittiössä. Toisen jakson jälkeen on osasto-oppilailla välipala osastolla. Avo-oppilaat viettävät tauolla välitunnin ohjeiden mukaan. Välituntivalvojana toimii valvontalistalla määrätty opettaja.

Opettajien tehtävänä ohjata oppilasta oppiaineiden opiskelussa sekä auttaa oppilasta kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen valmiuksiaan. Ohjauksen tehtävänä on ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä ja myös korjata puutteita opiskelutaidoissa. Jokaisen opettajan tehtävänä on oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen.

Jo alakoulussa aloitetaan tutustuminen eri ammatteihin ja työelämään. Yläkoulussa luokilla 7-9 ohjaus muodostuu henkilökohtaisesta ja luokkamuotoisesta opiskelun ja jatko-opintojen ohjauksesta sekä työelämään tutustumisesta. Tutustumiskäyntejä voidaan järjestää toisen asteen oppilaitoksiin sekä työpaikoille. Yläkoululaiset voivat mahdollisuuksien mukaan suorittaa TET-jaksoja. Jaksojen pituus vaihtelee yksilöllisten voimavarojen mukaan muutamasta päivästä viikkoon.

Oppimisympäristöinä ovat koulutilojen lisäksi koko ympäröivä yhteiskunta ja luonto (esim. retket, leirikoulu, vierailut, teatteri, konsertit). Nepenmäen koulun vuosisuunnitelmaan kootaan sairaalaopetuksen vuosittaiset työaikapoikkeamat.

Sairaalaopetuksessa järjestetään juhlia, teemapäiviä, tapahtumia, retkiä sekä vierailuja lukuvuoden aikana. Valinnaisaineiden osalta pyritään mahdollisuuksien mukaan siihen, että oppilas voi jatkaa lähikoulussaan valitsemissa valinnaisaineita. Oppilas voi joissakin tapauksissa osallistua myös muille valinnaisainetunneille kuin mitä hän on lähikoulussaan valinnut.

Oppilashuolto sairaalaopetuksessa

Sairaalaopetuksen oppilaat ovat sairaalan eri osastoilla hoidossa tai tutkimuksissa olevia lapsia tai nuoria. Sairaalakoulun oppilashuoltoryhmän muodostavat sairaalaopettajat ja hoitohenkilöstö. Oppilashuoltoryhmän kokouksia vastaavat viikoittaiset raportit osastoilla. Sairaalaopettajat osallistuvat raporteille, joilla voivat olla mukana osaston lääkäri, sairaanhoitajat, psykologi, sosiaalityöntekijä ja toimintaterapeutti.

Osasto-oppilaiden oppilashuollollinen tuki tulee luonnollisesti sairaalan kautta. Avo-oppilaiden osalta palvelut tulevat oppilaiden omilta kouluilta tai tarvittaessa Nepenmäen koululta.

Oppilaan opiskelu sairaalaopetuksessa voidaan jakaa oppilashuollon näkökulmasta kolmeen vaiheeseen:

Tulo sairaalaopetukseen

Tässä ensimmäisessä nivelvaiheessa sairaalakoulu ottaa yhteyttä oppilaan omaan kouluun, huoltajaan ja hoitohenkilöstöön oppilaan oppimistilanteen kartoittamiseksi ja opetuksen järjestämiseksi sairaalaopetuksessa. Yhteistyö oppilaan oman koulun oppilashuoltoryhmän kanssa on ensiarvoisen

tärkeää. Yhteistyökumppaneita omassa koulussa ovat luokan- ja aineenopettajat, luokanvalvojat, erityisopettajat, oppilaan ohjaajat, kouluterveydenhoitajat, kuraattorit, koulupsykologit ja rehtorit. Lisäksi yhteistyötä tehdään oppilaan kotikunnan sosiaali- ja terveystoimen ammattilaisten kanssa. Huoltajat käyvät sairaalakoulussa tutustumassa ja tulohaastattelussa. Myös hoitohenkilöstön kanssa vaihdetaan vielä tietämystä oppilaasta.

Opiskelu sairaalaopetuksessa

Sairaalaopettajat tekevät koko opiskeluajan tiivistä yhteistyötä oppilaan oman koulun kanssa pitäen oppilashuoltoväen ajan tasalla oppilaan etenemisestä. Yhteydenpitoa helpottaa oppilaan omasta koulusta nimetty yhteyshenkilö, joka voi olla esim. luokanopettaja, luokanvalvoja, erityisopettaja tai oppilaan ohjaaja.

Huoltajien kanssa pidetään yhteyttä puhelimitse sekä tavaten kouluneuvotteluissa koululla ja hoitoneuvotteluissa osastoilla.

Sairaalaopettaja toimii hoidon moniammatillisen tiimin pedagogisena asiantuntijajäsenenä. Hän osallistuu oppilasta koskeviin kokouksiin ja hoitoneuvotteluihin tuoden näihin näkemyksensä ja tietämyksensä lapsesta tai nuoresta oppilaana. Sairaalaopettaja on mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa lapsen tai nuoren kokonais kuntoutusta.

Paluu sairaalaopetuksesta

Siirtyminen sairaalaopetuksesta vastaanottavaan kouluun on oppilashuollollisesti katsottuna tämän opinpolun toinen nivel- eli siirtymävaihe. Koulu voi olla oppilaan aikaisempi koulu tai jokin muu oppilaitos tai luokka. Paikka mietitään yhdessä huoltajan, oman koulun ja hoitohenkilöstön kanssa. Paluvaihe on erityisen tärkeä tiedonsiirron kannalta. Oppilaalle tehty oppimissuunnitelma siirretään palautuspalaverissa vastaanottavalle koululle. Palautuspalaverissa ovat läsnä tarpeen mukaan oppilas, huoltaja, vastaanottavan koulun edustus, sairaalaopettaja ja lapsen tai nuoren omahoitaja. Tarvittaessa sairaalaopettaja (tai koulunkäynninohjaaja/vastuuhoitaja) on oppilaan mukana tukemassa oppilasta kouluympäristöön sopeutumisessa sekä konsultoimassa opettajia.

Eryteisesti nivelvaiheissa, eli sairaalakouluun tulo- ja sieltä lähtövaiheissa korostuu oppilaan oman koulun oppilashuoltotyö sekä yhteistyö sairaalakoulun kanssa. Tiedonsiirto molemmissa vaiheissa on tärkeää ja omaan kouluun palaavien oppilaiden paluun turvaaminen saattaen vaihtamisperiaatteella on olennaista.

Arviointi sairaalaopetuksessa

Arviointi suoritetaan yhteistyössä oppilaan oman koulun kanssa käyttäen oppilaan oman koulun todistuslomakkeita. Päätötdodistuksen antaa aina oppilaan oma koulu, mutta arviointi tehdään tällöinkin yhteistyössä sairaalaopetuksen kanssa. Oppilaan arvioinnista keskustellaan sairaalaopetuksessa sekä koulu- että joskus myös hoitoneuvotteluissa.

Itsearviointitaitojen kehittämisen tarkoituksena on tukea oppilaan itsetuntemuksen kasvua ja opiskelutaitojen kehittymistä. Tavoitteena on, että oppilaan itsetunto ja myönteinen minäkuva oppijana sekä osallisuuden tunne vahvistuvat.

Oppilas tekee sairaalaopetuksessa itsearviointia keskusteluissaan opettajan kanssa sekä toteuttamalla monipuolisesti itsearviointia mm. itsearviointilomakkeiden avulla. Oppilas asettaa tavoitteita

opiskelulle ja arvioi niiden toteutumista viikoittain. Oppilas arvioi työskentelyään myös kouluneuvotteluissa.

5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Kasvatuksellinen, moniammatillinen yhteistyö ja yhteistyö koulua ympäröivien toimijoiden kanssa tukee koulu yhteisön hyvinvointia ja luo turvallisen toimintaympäristön. Koulun kerhot, koulukirjasto toiminta, oppilaskunta toiminta, kouluterveydenhuolto, kouluruokailu, koulumatkat ja – kuljetukset, retket, juhlat ja tapahtumat tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehitykselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat osallisuutta, kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä sekä mahdollistavat oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan koulupäivän. Oppilaat otetaan mukaan suunnittelemaan koulun toimintaa mahdollisimman monipuolisesti.

Koulun kerhotoiminta

Kerhotoiminnan tavoitteena on lasten ja nuorten harrastuneisuuden lisääminen sekä mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen, osaamisen, onnistumisen ja ilon tunteita. Perusajatuksena on lapsilähtöinen ja nuorta arvostava toiminta. Kerhoja ja kerhoryhmiä perustettaessa huomioidaan lapsen ja nuoren yksilölliset tarpeet. Koulukerhotoiminta mahdollistaa tasapuoliset harrastus- ja kerhomahdollisuudet myös taajaman ulkopuolella toimivien koulujen lapsille ja nuorille. Toiminta on oppilaille maksutonta. Yhteistyö kunnan kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen, järjestöjen, yhteisöjen ja muiden koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa tarjoaa mahdollisuuden monipuolisen kerhotarjonnan järjestämiseen. Koulukerhotoiminnan tavoitteena on:

- tukea kodin ja koulun kasvatustyötä
- lisätä lasten ja nuorten osallistumisen mahdollisuuksia
- tarjota mahdollisuus sosiaalisten taitojen kehittämiseen ja yhteisöllisyyden kasvamiseen

- tarjota mahdollisuus onnistumisen ja osaamisen kokemukseen
- kehittää luovaa toimintaa ja ajattelutaitoja
- kannustaa lapsia ja nuoria oman kulttuurin tuottamiseen
- lisätä oppilastuntemusta
- tukea harrastuneisuutta
- edistää myönteisiä harrastuksia

Oppilaat otetaan mukaan kerhotoiminnan suunnitteluun, toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. Koulut tarkentavat omassa kerhosuunnitelmassaan (**vuosisuunnitelman liitteenä**) mitä kerhoja tarjotaan, millaisia oppimisympäristöjä ja työtapoja käytetään, mikä on kerhon kesto ja ajankohdat, milloin kerhoa pidetään ja kuka on kerhon vastuuhenkilö.

Koulun kirjastotoiminta

Koulu tekee aktiivisesti yhteistyötä paikallisen kirjaston kanssa. Kirjastot voivat olla apuna monialaisten oppimiskokonaisuuksien ja laaja-alaisen osaamisen opettamisen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Koululla voi olla lisäksi omaa koulukirjastoitoimintaa, jonka toiminta suunnitellaan yhdessä kouluyhteisön kanssa.

Koulukirjasto oppimisympäristönä tukee oppilaan itsenäistä opiskelua, josta on helppo saada materiaalia opiskelun tueksi. Se toimii harjoittelukirjastona, jonka avulla voidaan harjoitella aineiston luokittelua, etsimistä ja käsittelyä. Se alentaa kirjaan tarttumiskynnystä, innostaa lukemaan ja kannustaa käyttämään monipuolisesti myös kunnan tarjoamia kirjastopalveluja. Kirjasto tarjoaa kouluille mahdollisuuden myös oman oppimateriaalin tuottamiseen, tallentamiseen ja käyttämiseen. Koulukirjastotoiminnassa voidaan käyttää sähköisiä oppimisolustoja materiaalin luokittelun, käsittelyn ja hakemisen apuvälineenä.

Koulukirjasto vaatii tilan, joka on joustavasti koko kouluyhteisön käytettävissä. Maakuntakirjaston henkilökunta opastaa tarvittaessa aineiston järjestämisessä ja luokittelussa.

Koulu päättää koulukirjaston käyttämisen periaatteista. Kirjasto tarjoaa oppilaille osallistumisen mahdollisuuksia aineiston käyttämisen lisäksi luokittelemalla ja tallentamalla aineistoa sekä toimimalla kirjastonhoitajina. Koulukirjaston tulee olla ajan tasalla, ja sitä täydennetään ja päivitetään säännöllisesti.

Kouluruokailu

Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Ruokailutauko mahdollistaa sekä oppilaille että opettajille ja koulun muulle henkilöstölle mahdollisuuden virkistyshetkeen ja se rytmittää luontevasti koulupäivän työtä, kun se suunnitellaan ja ajoitetaan oppilaslähtöisesti. Kouluruokailun ja koulupäivän aikana mahdollisesti tarjottavien välipalojen järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Kouluruokailu edistää oppilaan ravitsemusta, antaa energiaa koulutyöhön ja ylläpitää työvireyttä koko koulupäivän ajan. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä.

Kouluruokailun tavoitteet

Kouluruoka täydentää kodeissa tapahtuvaa ruokailua. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjattuna ruokailuna. Opettajat ja muut koulun aikuiset huolehtivat yhdessä ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta. Kouluruokailu edistää ja opettaa suomalaista ja kansainvälistä ruokakulttuuria sekä on luonteva arjen tapakasvattaja. Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Ruokailu ohjaa osaltaan kestäviin elämäntapoihin jätteiden lajittelulla, terveellisiin elämäntapoihin sekä hyisiin käytös- ja pöytätapoihin.

Oppilaille ja huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua kouluruokailun suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin, mikä tukee osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Kouluruokailun järjestämisessä tarvitaan yhteistyötä koulun ja ruokailusta vastaavan henkilöstön kesken. Kouluruokailun järjestäminen on osa yhteisöllistä oppilashuoltoyhteistyötä.

Mikäli oppilaalla on yksilöllisiä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyviä tarpeita, tulee oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon sopia yhdessä ruokailuun liittyvistä tukitoimista ja seurannasta. Koulu ilmoittaa vuosisuunnitelmassa kouluruokailun järjestelyistä tarkemmin.

Koulun yhteiset tapahtumat, opintokäynnit, leirikoulut ja päivänavaukset

Koulun yhteisissä tapahtumissa toimitaan koulun ohjeiden ja järjestyssääntöjen mukaisesti

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen

oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella.

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Koulut kuvaavat vuosisuunnitelmassaan kuinka opetus järjestetään koulupäivän aikana.

Koulumatkat ja kuljetukset:

Koulumatkojen kuljetusten järjestämisestä vastaa opetuksen järjestäjä. Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä. Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Koulun tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta, koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä tekoihin syyllistyneiden sekä niiden kohteina olleiden oppilaiden huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia asian selvittämisessä.

Kunta ja koulukohtainen työskentely

- 1.) Koulu täsmentää vuosisuunnitelmassa, mitä käytännössä kouluyhteisö yhdessä kotien kanssa tekee edistääkseen työrauhaa. Tässä luvussa mainitut asiat ovat keskeinen osa yhteisöllistä oppilashuoltoa ja ne voidaan kuvata osana yhteisöllistä oppilashuoltosuunnitelmaa (luku 8)
 - Miten oppilaiden kuuleminen, osallisuus ja vastuu omasta toiminnasta huomioidaan?
 - Järjestyssäännöt ja kurinpidolliset keinot, kuinka toteutetaan ja miten niistä tiedotetaan?
 - Miten yhteisöllinen oppilashuolto on järjestetty (luku 8)?
 - Miten tukioppilas-, oppilaskunta ja kummioppilastoiminta on järjestetty.
 - Kodin ja koulun yhteistyön järjestäminen, tavoitteet ja järjestämiskäytännöt

- 2.) Koulut täsmentävät vuosisuunnitelmassa:
Kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttö.
Suunnitelma löytyy tämän luvun liitteestä. Sitä täsmennetään tarpeen mukaan koulukohtaisesti:

- Mitkä ovat lainsäädäntöä ja ko suunnitelmaa täydentävät menettelytavat rike -, vilppi - ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämismenettelyt, työnjako sekä kuulemis - ja kirjaamismenettelyt
- Miten huolehditaan henkilökunnan perehdyttämisestä ja osaamisen varmistamisesta kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- Miten suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpidollisista keinoista tiedotetaan eri tahoille (esim. kodit ja muut yhteistyötahot)

3.) Koulut täsmenävät vuosisuunnitelmassa (mikäli ovat osa koulun toimintaa)

Yhdysluokkaopetus

- Miten yhdysluokkaopetus järjestetään ja mitkä ovat siinä noudatettavat keskeiset toimintatavat
- Miten eri oppiaineiden vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille valtioneuvoston asetuksen määrittelemien nivelvaiheiden mukaisesti tai miten oppimäärä jaetaan opintokokonaisuuksiin, jos käytetään vuosiluokkiin sitomatonta opetusta

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

- Minkä asioiden opetuksessa ja opiskelussa etäyhteyksiä hyödynnetään
- Mitkä ovat etäyhteyksien opetuskäyttöä ohjaavat tavoitteet, opetuksen järjestämisen käytännöt ja yhteiset toimintatavat sekä eri toimijoiden vastuut

Vuosiluokkiin sitomaton opetus

Mikäli **opetuksen järjestäjä** tarjoaa mahdollisuudet edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan oman opinto-ohjelman mukaisesti, tulee tästä päättää opetussuunnitelmassa. Tämän lisäksi **opetuksen järjestäjä** päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- Miten vuosiluokkiin sitomatonta eli oman opinto-ohjelman mukaan etenevää opiskelua käytetään (koskeeko ratkaisua kaikkia vai joitakin kouluja, joitakin luokka-asteita, yksittäisiä oppilaita jne.)
- Mitkä ovat oppimäärään sisältyvät opintokokonaisuudet, joista opinnot rakentuvat
- Mitkä ovat tuntijako sekä opetuksen tavoitteet ja sisällöt näille opintokokonaisuuksille
- Mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilaalle pakollisia ja mitkä valinnaisia
- Miten opintojen etenemistä ja opintokokonaisuuksien suorittamista seurataan ja arvioidaan.

Joustava perusopetus

Opetuksen järjestäjä päättää joustavan perusopetuksen järjestämisestä.

Mikäli joustavaa perusopetusta tarjotaan, kirjataan **opetuksen järjestäjän** linjauksen mukaisesti opetuksen toteuttaminen koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan seuraavat asiat huomioiden:

- Miten joustava perusopetus järjestetään ja mitkä ovat siinä noudatettavat keskeiset toimintatavat?
- Mitkä ovat oppilasvalinnan perusteet ja miten valinta käytännössä toteutetaan?
- Miten muissa oppilaitoksissa, työpaikalla tai muualla koulun ulkopuolella tapahtuva opiskelu järjestetään ja miten oppilaiden opiskelua tällöin ohjataan, seurataan ja arvioidaan?
- Miten eri toimijoiden yhteistyö, vastuut ja työnjako järjestetään?
- Miten työssäoppimisjaksojen työpaikkaohjaajat perehdytetään työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin.

4. Koulu täsmentää opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevan toiminnan käytännön järjestämisen:

- Kerhotoiminta
- Koulukirjastotoiminta
- Kouluruokailu: toteuttamisen periaatteet, ruoka-, terveys-, tapakasvatukselliset ja kestävän elämäntapaan liittyvät tavoitteet, oppilaiden erityistarpeiden huomioiminen
- Välituntitoiminta
- Koulun päivänavaukset
- Juhlat
- Retket, opintokäynnit ja leirikoulut
- Koulumatkat ja kuljetukset: miten järjestetään ja miten toimintatavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille

Opetuksen järjestäjä laatii valtakunnallisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukaisen paikallisen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelman, jonka yhteys edellä mainittuihin ilmoitetaan vuosisuunnitelmassa.

Seudullinen ohjeistus

KASVATUSKESKUSTELUJEN JA KURINPITOMENETTELYJEN TOTEUTTAMINEN

LIITE

XXX

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen keino ennen jälki-istunnon antamista puuttua oppilaan häiritsevään ja epäasiallisen käyttäytymiseen. Kasvatuskeskustelu käydään, jos oppilas häiritsee opetusta, rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti.

Kasvatuskeskustelussa yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa. Oppilaan kanssa käydään läpi, miten ja miksi oppilas on rikkonut koulun sääntöjä, sekä miten hänen tulisi toimia korjatakseen omaa käytöstään. Tilanteesta ja sen vakavuudesta riippuen mukana voi olla yksi tai kaksi opettajaa ja/tai rehtori. Keskusteluun voivat osallistua myös muut oppilaan opetukseen tai oppilashuoltoon osallistuvat henkilöt.

Koulun opettaja tai rehtori voi määrätä keskustelun enintään kahdeksi tunniksi. Keskustelu järjestetään mahdollisimman pian tapahtuneesta, kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai ennen tai jälkeen koulupäivän.

Keskustelu kirjataan sähköisesti oppilashallinnon ohjelmaan. Keskustelusta ilmoitetaan oppilaan huoltajille mahdollisimman pian. Suositeltavaa on, että kasvatuskeskusteluun määrätty oppilas soittaa itse huoltajalle ja kertoo mitä on tapahtunut. Mukana oleva opettaja keskustelee myös huoltajan kanssa. Tieto kasvatuskeskustelusta voidaan toimittaa huoltajille myös kirjallisesti. Yhteydenoton tavoitteena on huolehtia siitä, että kodin ja koulun aikuisilla on tieto koulupäivän tapahtumista. Huoltajat voivat osallistua mukaan kasvatuskeskusteluun, jos se katsotaan tarpeelliseksi.

Tyypillisiä kasvatuskeskusteluun tulevia asioita ovat:

- Toistuva oppituntien häirintä
- Toistuva kotitehtävien laiminlyönti tai koulutehtävien unohtaminen
- Toistuva myöhästyminen oppitunneilta
- Luntaaminen tai väärentäminen
- Toisen omaisuuden varastaminen tai vahingoittaminen/turmeleminen
- Tottelemattomuus henkilökuntaa kohtaan
- Epäasiallinen käytös tai kielenkäyttö
- Luvaton koulualueelta poistuminen
- Luvaton poissaolo oppitunneilta
- Tupakointi
- Muu koulun sääntöjen rikkominen

Jos kyseessä oleva rike on vakava, siitä voi seurata suoraan kurinpidollinen menettely.

Kasvatuskeskustelu ei vapauta esimerkiksi vahingonkorvausvelvollisuudesta.

Kasvatuskeskustelun yhteydessä on selvitettävä tarvittaessa laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinot, joilla käyttäytymistä ja oppilaan hyvinvointia voidaan koulussa parantaa.

Kiusaamistapaukset viedään KiVa-tiimin tai koulun kiusaamisesta vastaavan ryhmän käsittelyyn.

Kasvatuskäytänteiden ja kurinpitotoimien käyttöä seurataan ja arvioidaan vuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä.

(LIITTEET tai Pedanetin lisämateriaali)

Kasvatussuunnitelma

Kuvaus kasvatuskeskustelusta (Diaesitys)

Kasvatuskeskustelun lähete

Kasvatuskeskustelun kirjauslomake

Kurinpidolliset keinot

Perusopetuslain (POL 35§) mukaisia kurinpitotoimia ovat jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen.

Kurinpitotoimenpiteet alkavat aina **oppilaan kuulemisella**. Oppilaalla on silloin mahdollisuus selittää toimintaansa, oikaista mahdollinen väärinkäsitys ja selvittää tapahtumaan johtaneet seikat. Kuuleminen tehdään aina mahdollisimman pian keskusteluun tai ojentamiseen johtaneen tapahtuman jälkeen. Vasta kuulemisen jälkeen otetaan yhteys osallisten huoltajiin.

Kaikissa kurinpitotoimissa ja rangaistuksissa on huoltajille **ilmoitettava** asiasta. Kuitenkin vain **kirjallisessa varoituksessa ja määräaikaisessa erottamisessa** on huoltajille varattava mahdollisuus tulla kuulluksi ennen rangaistuksen määräämistä.

Jälki-istunto

Jälki-istunto on perusopetuslaissa määritelty kurinpitotoimi, jota käytetään pääsääntöisesti, jos kasvatuskeskustelu on jo käyty tai rike on vakava.

Jälki-istunnon aikana voidaan teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä tai harjoituksia, jotka ovat kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia. Tehtäviä teettäessä huomioidaan, että ne ovat oikeassa suhteessa oppilaan tekoon tai laiminlyöntiin sekä oppilaan ikään - ja kehitystasoon. Muun muassa kirjallisten ja suullisten tehtävien tai harjoitusten sekä muiden kasvatuksellisia tavoitteita tukevien, esimerkiksi yhteisöllisyyttä ja osallisuutta edistävien tehtävien, teettäminen on mahdollista. Myös sosiaalisia - ja tunnetaitoja voidaan harjoitella ryhmämuotoisesti. Työrangaistukset eivät ole mahdollisia.

Jälki-istunnossa voidaan edelleenkin velvoittaa oppilas istumaan hiljaa.

Jälki-istuntoa ei voida miltei osin järjestää siten, että oppilas joutuisi sen seurauksena jäämään pois opetussuunnitelman tai muiden koulun suunnitelmien mukaisesta opetuksesta.

Jälki-istunto järjestetään aina kouluajan ulkopuolella ja istunto kirjataan sähköisesti oppilashallinto-ohjelmaan.

Kirjallinen varoitus

Kirjallinen varoitus annetaan, jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon saatuaan (POL 36§).

Määräaikainen erottaminen

Määräaikainen erottaminen voidaan toteuttaa, mikäli oppilas jatkaa epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon ja kirjallisen varoituksen saatuaan. Oppilas voidaan monijäsenisen toimielimen päätöksellä erottaa perusopetuksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Väkivaltaisen tai uhkaavan oppilaan vaarantaessa toisten turvallisuuden voidaan määräaikainen erottaminen panna täytäntöön ilman lainvoimaa.

Ennen jälki-istunnon, kirjallisen varoituksen tai määräaikaisen erottamisen määräämistä on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Lisäksi ennen kurinpitorangeistuksen antamista on huoltajille varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Muun oppilasta koskevan ojentamisen vastuunjako

Opettaja

- oppilaan huomauttaminen, nuhtelu, puhuttelu tms.
- oppilaan väliaikainen toiminnasta erottaminen (sivuun istumaan tms.)
- oppilaan kanssa käytävä kasvatustalku max. 2h (POL 35§, tunnin aikana, tunnin jälkeen, koulupäivän jälkeen, dokumentoidaan)
- häiritsevän tai kielletyn esineen tai aineen poistaminen (POL 36§, dokumentoidaan)
- oppilaan tarkastaminen: oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos tällaisen esineen tai aineen hallussa pito on ilmeistä ja oppilas pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole (POL 36§, dokumentoidaan)
- luokasta poistaminen (POL 36§, koululla valvontavelvollisuus, dokumentoidaan)

Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

- jälki-istunnon määrääminen max. 2h (POL 36§, oppilaan kuuleminen, rangaistuksen syyn yksilöinti oppilaalle, rangaistuksen kirjaaminen, voidaan teettää tehtäviä ja harjoituksia, dokumentoidaan)

Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään (POL 36§).

Rehtori

- rehtorin puhuttelu tai kasvatuskeskustelu
- oppilaan poistaminen koulusta loppupäivän ajaksi (POL 36§)
- kirjallinen varoitus (POL 36§, yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys, huoltajien kuuleminen, rangaistuksen kirjaaminen), vaatii ensin jälki-istuntoja samasta aiheesta esim. häiriköinti, tottelemattomuus, sääntöjen noudattamatta jättäminen

Monijäseninen toimielin

- määräaikainen erottaminen (POL 36§, yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys, huoltajien kuuleminen, dokumentointi), lastensuojeluilmoitus

Kurinpitokeinoja käytettäessä on noudatettava hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

6 Oppimisen arviointi Joensuun seudulla

6.1. Joensuun seudun arviointikulttuuri

Koulu vaikuttaa merkittävästi siihen, minkälaisen käsityksen oppilaat muodostavat itsestään oppijana ja ihmisenä. Erittymisen suuri merkitys on **opettajien antamalla palautteella**. Monipuolinen arviointi ja siihen perustuvan ohjaavan palautteen antaminen ovat opettajien keskeisiä pedagogisia keinoja oppilaiden koko kehityksen ja oppimisen tukemiseen.

Arviointi perustuu aina opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja seudullisessa opetussuunnitelmassa tarkennettuihin tavoitteisiin. Arviointi kohdistuu oppilaan **oppimiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen**. Oppimisen arvioinnissa huomioidaan osaamisen tason lisäksi opinnoissa edistyminen. Luotettava arviointi edellyttää kaikkien osa-alueiden monipuolista havainnointia ja dokumentointia.

Oppilaita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Opettajat huolehtivat, että tavoitteet ja arviointiperusteet ovat oppilaiden ja huoltajien tiedossa.

Arviointi toteutetaan Joensuun seudulla yhtenäisin periaattein, joka edistää oppilaiden tasa-arvoisen arvioinnin toteutumista. Arvioinnin tulee olla kannustavaa, ohjaavaa, eteenpäin suuntaavaa ja realistista. Arvioinnissa painotetaan oppilaiden vahvuuksien tukemista ja positiivista palautteen antamista. Kehittämistä vaativat osa-alueet otetaan esille oppilasta arvostavalla tavalla.

6.2. Arvioinnin periaatteet

Perusopetuksessa oppimisen arviointi jaetaan arviointiin opintojen aikana sekä päättöarviointiin. Sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa noudatetaan arvioinnin yleisiä periaatteita.

6.2.1. Arvioinnin perustuminen tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, työskentelyn ja käyttäytymisen arvioinnin sekä palautteen antamisen oppilaille tulee aina perustua opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennettuihin tavoitteisiin. Oppilaita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Opettajat huolehtivat, että tavoitteet ja arviointiperusteet ovat oppilaiden tiedossa. Tavoitteiden pohtiminen ja oman oppimisen edistymisen tarkastelu suhteessa tavoitteisiin on tärkeä osa myös oppilaan itsearviointitaitojen kehittämistä.

Oppilaiden ikäkauden ja edellytysten huomioon ottaminen sekä monipuoliset arviointikäytännöt

Arviointikäytännöt ja palautteen antaminen tulee suunnitella ja toteuttaa oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Palautetta annettaessa kiinnitetään huomiota oppilaiden onnistumisiin ja oppimisen edistymiseen suhteessa aiempaan osaamiseen. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä. Opettaja kokoaa tietoa oppilaiden edistymisestä

oppimisen eri osa-alueilla ja erilaisissa oppimistilanteissa. Tällöin on tärkeää ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä sekä huolehtia siitä, ettei edistymisen ja osaamisen osoittamiselle ole esteitä. Erilaisissa arviointi- ja näyttötilanteissa varmistetaan, että kukin oppilas ymmärtää tehtäväksiannon ja saa riittävästi aikaa tehtävän suorittamiseen. Lisäksi huolehditaan mahdollisuuksista hyödyntää tarvittaessa tieto- ja viestintäteknologiaa ja antaa suullisia näyttöjä.

Myös oppilaiden mahdollisesti tarvitsemien apuvälineiden saatavuudesta sekä tarvittavista avustajapalveluista huolehditaan. Lievätkin oppimisvaikeudet ja oppilaiden mahdollisesti puutteellinen opetuskielen/ suomen kielen/ruotsin kielen taito tulee ottaa huomioon arviointi- ja näyttötilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa. Samoin otetaan huomioon oppilaiden opiskelua varten mahdollisesti määritellyt opetuksen erityiset painoalueet.

6.2.2. Arvioinnin periaatteet

Arvioinnin periaate	
Oppimisen edistäminen ja eteenpäin suuntaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Oppimisen tavoitteiden avaaminen: oppilas tietää mitä häneltä odotetaan • Oppilaan tukeminen oman oppimisprosessinsa ymmärtämisessä, sekä oppilaan edistymisen näkyväksi tekeminen koko oppimisprosessin ajan • Jatkuva arviointi ja palautteen antaminen • Kannustus ja tuki opettajalta ja ryhmältä
Jatkuvuus	<ul style="list-style-type: none"> • Koko oppimisprosessin huomioiminen • Säännöllinen ja jatkuva arviointi
Realistisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Kuvataan oppilaan todellisen osaamisen tasoa • Kriteereihin perustuva arviointi • Kehittämistä vaativat asiat otetaan esille oppilasta arvostavalla tavalla
Monipuolisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Oppimiskeskustelu • Itse- ja vertaisarviointi • Havainnointi • Yhteisarviointi • Suullinen arviointi • Sanallinen arviointi • Dokumentointi • Koe • Draama • Portfolio • Sähköinen oppimisympäristö
Osallistavuus/vuorovaikutteisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas asettaa opettajan ohjauksessa tavoitteet omalle oppimiselle, työskentelylle ja käyttäytymiselle • Oppilas arvioi tavoitteiden saavuttamista

	<ul style="list-style-type: none"> • Itse- ja vertaisarviointi • Ohjataan ja opitaan oman työskentelyn ja lopputuloksen arviointiin oppilaan omalla ikätasolla
Kannustavuus/positiivisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Kohdennettu ja säännöllinen positiivinen palaute
Yksilöllisyys	<ul style="list-style-type: none"> • Kohdennettu palautteen antaminen
Eettisyys	<ul style="list-style-type: none"> • validia ja reliaabelia • oikeudenmukaista (ketään ei suosista toisen kustannuksella) • vertailtavaa • yhdenvertaista • läpinäkyvää • luotettavaa • monenlaiseen näyttöön perustuvaa • monipuolista • vuorovaikutteista
Oikeudenmukaisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaita ei vertailla keskenään, vaan arviointi perustuu tavoitteisiin ja oppilaan omiin suorituksiin • Arviointi on tasapuolista • Arviointiperusteiden näkyväksi tekeminen
Huoltajien osallistamien	<ul style="list-style-type: none"> • Riittävästi palautetta oppilaan oppimisen edistymisestä, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä • Arvioinnin periaatteiden näkyväksi tekeminen • Huoltajat mukaan suunnittelemaan arviointikäytänteitä • Pyydetään palautetta arvioinnin toteuttamisesta

6.2.3. Oppilaan itsearviointi ja vertaisarviointi

Arvioinnin ja siitä annettavan palautteen tulee antaa oppilaalle realistinen käsitys hänestä itsestään oppijana niin, että hän oppisi tuntemaan omat vahvat puolensa ja kehittämiskohteensa. Oppilas oppii asettamaan tulevia oppimistavoitteita arvioinnista saadun palautteen perusteella. Itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla jokainen oppilas voi tulla tietoiseksi edistymisestään ja ymmärtää, miten itse voi vaikuttaa oppimiseensa ja koulutyössä onnistumiseen. Itsearviointi- ja vertaisarviointi antaa oppilaalle valmiuksia työelämässä tarvittavien omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamiseen.

Itsearviointi

Itsearvioinnissa oppilas tarkkailee omia tunteitaan, ajatuksiaan, toimintatapojaan ja oppimistaan ja arvioi niiden perusteella omaa toimintaansa. Tarkkailun ja arvioinnin perusteella oppilaan metakognitiiviset taidot kehittyvät ja oppilas oppii asettamaan oppimiselle mielekkäitä tavoitteita, säätelemään oppimisen edistymistä ja arvioimaan saavuttamia tuloksia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppimisen arvioinnin tulee kohdistua ensisijaisesti toimintaan, ei henkilöön ja sen tulee vahvistaa koulunkäyntimotivaatiota ja oppimisen edistymistä.

Oppilaat tarvitsevat aikaa, kokemusta ja opettajan ohjausta oman toimintansa arvioimiseksi ja itsearviointitaitojen kehittymiseen. Oppilaan itsearviointitaidot kehittyvät ja tulevat realistisemmiksi iän myötä

Usein käytettyjä itsearvioinnin muotoja ovat kirjalliset itsearvioinnit (myös sähköisessä ympäristössä), portfoliot ja arviointikeskustelut. Itsearviointi lisää opettajan oppilastuntemusta ja sen avulla voidaan tehdä näkyväksi oppilaan oppimiseen liittyviä seikkoja.

Kirjalliset itsearvioinnit voivat olla kouluissa toteutettavien arviointikeskustelujen pohjana, niiden avulla voidaan asettaa oppimiselle tavoitteita tai verrata oppilaan saavuttamia tuloksia oppimiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Vertaisarviointi

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista.

Oppilaita ohjataan sekä itsenäisesti että ryhmänä tarkastelemaan edistymistään ja työnsä tuloksia suhteessa tavoitteisiin ja niihin onnistumisen kriteereihin, joista on yhdessä keskustellen sovittu työtä aloitettaessa. Opettajien on tärkeä kehittää oppilaiden keskinäistä arviointikeskustelua eli vertaisarviointia osana ryhmän työskentelyä. Näin oppilailla on mahdollisuus oppia antamaan ja saamaan rakentavaa palautetta.

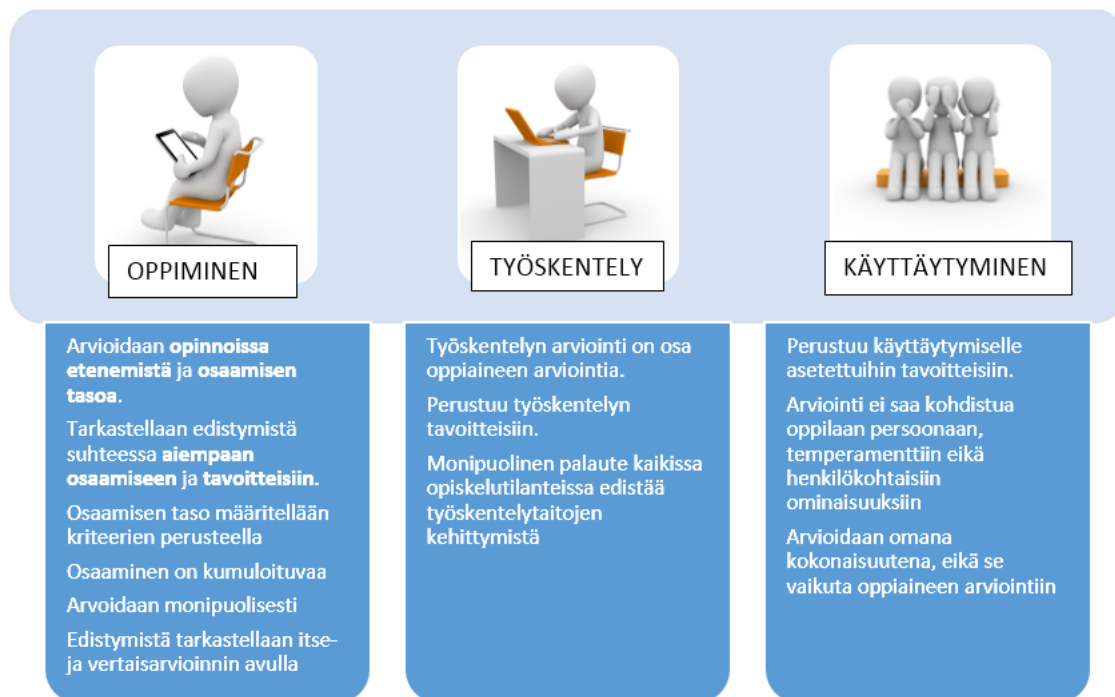
Vertaisarviointi tukee yksittäisen oppilaan sitoutumista yhteisesti asetettuihin tavoitteisiin ja työskentelyyn sekä kantamaan vastuuta sekä omasta, että muiden oppimisesta, työskentelystä ja työskentelyn loppuun saattamisesta.

Vertaispalautteen antamisessa ja saamisessa on tärkeää, että oppilailla on mahdollisuus yhdessä opettajan kanssa pohtia palautteen antamisen ja saamisen merkitystä ja siihen liittyviä pelisääntöjä.

Vertaisarviointia voidaan toteuttaa myös ryhmänä. Ryhmäarvioinnissa annetaan ja saadaan palautetta ryhmän työskentelystä, siitä miten ryhmä työskenteli ja miten työskentelyä voisi parantaa seuraavalla kerralla, saavutettiinkö tavoitteet ja miten ryhmä onnistui työskentelyssään. Ryhmän jäsenet arvioivat lisäksi omia ryhmätyöskentelytaitoja, mitä ryhmätyön aikana on opittu ja mitä seuraavalla kerralla tehtäisiin toisin, sekä miten tavoitteet saavutettiin.

6.3. Arvioinnin kohteet

Arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Luotettava arviointi edellyttää näiden osa-alueiden monipuolista havainnointia ja dokumentointia. Oppimista ja työskentelyä arvioidaan osana oppiaineiden arviointia.

6.3.2 Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymisen arvioinnin perustana ovat arvokeskustelut, koulun kasvatustavoitteet, yhteisön toimintakulttuuri ja järjestyssäännöt. Seudulliset käyttäytymisen tavoitteet perustuvat opetussuunnitelman perusteisiin, joita koulut täydentävät vuosisuunnitelmissaan. Opetussuunnitelmassa kuvatut ja koulukohtaisesti täydennetyt käyttäytymisen tavoitteet, joihin arviointi perustuu, ovat sellaisia, joihin koko kouluyhteisön tulee olla valmis sitoutumaan. Kouluissa huolehditaan oppilaiden osallistamisesta koulukohtaisten käyttäytymisen tavoitteiden laadintaan. Jokaisessa koulussa tarvitaan sekä koulukohtaista pohdintaa toivottavasta käyttäytymisestä että opetussuunnitelman tavoitteiden konkretisointia erilaisiin koulun tapahtumiin ja tilanteisiin. Vuosisuunnitelmatyön kautta tuetaan koulun yhteisöllisyyttä ja oman koulun kehittämistyötä.

Tavoitteena on ohjata oppilaita ottamaan huomioon muut ihmiset ja ympäristö sekä noudattamaan yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä. Tavoitteena on, että oppilaat hallitsevat koulun erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiallisen, tilannetietoisen käyttäytymisen ja hyvät tavat.

Käyttäytymisen arviointi ei saa perustua persoonaan, temperamentiin tai oppilaan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Käyttäytymisen arvioidaan omana kokonaisuutenaan ja arvioinnissa noudatetaan samaa muotoa kuin oppiaineissa. Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä 9. vuosiluokalla väli- ja

päätötodistuksiin. Todistukseen voi kuulua liitteenä arvio oppilaan käyttäytymisestä. Liitteestä ei tule mainintaa todistukseen. Väli- ja päättöarvioinnin liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot.

Tavoite	1-2 lk	3-6 lk	7-9 lk
Oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön.	Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmissä. Oppilas arvostaa sekä omaa että toisten tekemää työtä. Oppilas osaa huolehtia omasta oppimisympäristöstään ja -välineistä.	Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmissä ja edistää yhteistä työskentelyä. Oppilas arvostaa sekä omaa että toisten tekemää työtä ja osallistuu luokan ja koulun yhteisiin projekteihin, juhliin ym. omalla työpanoksellaan. Oppilas kantaa yhteistä vastuuta oman luokan ja koulun oppimisympäristöstä ja -välineistä ja ymmärtää vastuunsa oman koulunsa ja lähiympäristönsä siisteydestä.	Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmissä ja edistää yhteistä työskentelyä. Oppilas edistää työrauhaa ja luo käytöksellään ympärilleen myönteistä ilmapiiriä. Oppilas arvostaa sekä omaa että toisten työtä ja osallistuu luokan ja koulun yhteisiin projekteihin, juhliin ym. omalla työpanoksellaan. Oppilas kantaa yhteistä vastuuta oman luokan ja koulun oppimisympäristöstä ja -välineistä ja ymmärtää vastuunsa oman koulunsa ja lähiympäristönsä siisteydestä.
Oppilas hallitsee eri vuorovaikutustilanteissa asiallisen, tilannetietoisen käyttäytymisen ja noudattaa hyviä tapoja.	Oppilas puhuu kohteliaasti. Oppilas käyttäytyy ystävällisesti ja auttavaisesti.	Oppilas puhuu kohteliaasti. Oppilas käyttäytyy ystävällisesti ja auttavaisesti.	Oppilaan kielenkäyttö on esimerkillistä. Oppilas käyttäytyy ystävällisesti ja auttavaisesti.
Oppilas noudattaa yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä.	Oppilas noudattaa koulun toimintatapoja ja sääntöjä.	Oppilas noudattaa koulun toimintatapoja ja sääntöjä.	Oppilas osoittaa käyttäytymisellään sisäistäneensä koulun toimintatavat ja järjestyssäännöt.

Käyttäytymisestä annettavan arvosanan keskeiset kriteerit, jota koulut muokkaavat käyttöönsä yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa oman arvoperustan, käyttäytymiselle asetettujen tavoitteiden, toimintakulttuurin ja järjestyssääntöjen perusteella.

Arvosana	Kriteerit
10 erinomainen	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmissä ja edistää omalla työpanoksellaan yhteistä työskentelyä. • Oppilas käyttäytyy esimerkillisen ystävällisesti ja auttavaisesti ja luo käytöksellään ympärilleen myönteistä ilmapiiriä • Oppilas arvostaa omaa ja toisten työtä • Oppilas huolehtii luokan ja koulun oppimisympäristöstä ja välineistä sekä kantaa vastuunsa koulun ja lähiympäristön siisteydestä • Oppilas noudattaa esimerkillisesti ja luontevasti hyviä käytöstapoja. • Oppilaan kielenkäyttö on esimerkillistä ja tilannetietoista • Oppilas osallistuu aktiivisesti ja oma-aloitteisesti yhteiseen toimintaan • Oppilas noudattaa koulun toimintatapoja ja sääntöjä
9 kiitettävä	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmissä. • Oppilas käyttäytyy ystävällisesti ja auttavaisesti • Oppilas arvostaa omaa ja toisten työtä • Oppilas huolehtii luokan ja koulun oppimisympäristöstä ja välineistä sekä kantaa vastuunsa koulun ja lähiympäristön siisteydestä • Oppilas noudattaa hyviä käytöstapoja. • Oppilaan kielenkäyttö on tilannetietoista • Oppilas osallistuu yhteiseen toimintaan • Oppilas noudattaa koulun toimintatapoja ja sääntöjä
8 hyvä	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas osaa yleensä työskennellä erilaisissa ryhmissä. • Oppilas käyttäytyy ystävällisesti • Oppilas arvostaa omaa ja toisten työtä • Oppilas huolehtii luokan ja koulun oppimisympäristöstä ja välineistä • Oppilas noudattaa yleensä hyviä käytöstapoja. • Oppilaan kielenkäyttö on yleensä tilannetietoista • Oppilas noudattaa koulun toimintatapoja ja sääntöjä
7 tydyttävä	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaalla on joskus vaikeuksia ottaa toiset huomioon. • Oppilas osoittaa välinpitämättömyyttä ympäristöä kohtaan. • Oppilaan kielenkäyttö on usein sopimatonta. • Oppilaan käyttäytymistä on ohjattu kasvatuskeskustelun avulla ja/tai hän on saanut kurinpitorangaistuksen.
6 kohtalainen	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaalla on vaikeuksia ottaa toiset huomioon. • Oppilas osoittaa välinpitämättömyyttä ympäristöä kohtaan. • Oppilaan kielenkäyttö on sopimatonta. • Oppilaan käyttäytymistä on ohjattu kasvatuskeskustelun avulla ja/tai hän on saanut kurinpitorangaistuksen.
5 välttävä	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas ei ota toisia huomioon. • Oppilaan käyttäytyminen on välinpitämätöntä. • Oppilaan kielenkäyttö on sopimatonta.

	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas on saanut lukuisia kurinpitörangaistuksia.
4 hylätty	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas ei kykene toimimaan koulu yhteisössä.

6.4. Opintojen aikainen arviointi

Opintojen aikaisella arvioinnilla tarkoitetaan ennen päättöarviointia toteutettavaa arvioinnin ja palautteen antamisen kokonaisuutta. Opintojen aikainen arviointi painottuu oppimisen ohjaamiseen palautteen avulla. Sen keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua ja tukea oppimista sekä edistää itse- ja vertaisarvioinnin taitoja. Siihen sisältyy myös oppilaiden edistymisen ja osaamisen tason kuvaamista keskusteluihin, arviointitiedottein ja todistuksin. Oppilaalle ja huoltajalle tulee antaa tietoa opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä riittävän usein.

6.4.1 Arviointi lukuvuoden aikana

Pääosa opintojen aikaisesta arvioinnista toteutetaan osana päivittäistä opetusta ja työskentelyä. Se edellyttää opettajilta oppimisprosessiin liittyvää havainnointia ja vuorovaikutusta oppilaiden kanssa. Opintojen aikaisessa arvioinnissa tärkeitä on myös oppilaiden toimijuutta kehittävä vertaisarviointi ja itsearviointi. Opettajan tehtävänä on luoda tilanteita, joissa yhdessä pohtien annetaan ja saadaan oppimista edistävää ja motivoivaa palautetta.

Oppimista edistävä palaute on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa, oppimisen solmukohtia analysoivaa ja ratkovaa vuorovaikutusta. Se ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä. Oppilaita ohjataan palautteen avulla tiedostamaan edistymisensä ja jäsentämään oman oppimisensa eri vaiheita sekä löytämään erilaisia keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi. Palaute auttaa oppilaita vähitellen ohjaamaan omaa oppimistaan, asettamaan itselleen tavoitteita ja käyttämään onnistumista parantavia oppimisstrategioita. Opettajan antaman, oppimisprosessia näkyväksi tekevän ja oppimista edistävän palautteen tulee auttaa oppilaita hahmottamaan ja ymmärtämään

- mitä heidän on tarkoitus oppia
- mitä he ovat jo oppineet
- miten he voivat edistää omaa oppimistaan ja parantaa suoriutumistaan.

ARVIOINTIKÄYTÄNTEET 1-6

1lk	S	Oppimiskeskustelu (tavoitteellinen), painopisteenä oppimisen tavoitteiden asettaminen ja koulun aloittaminen, tutuksi tuleminen
	K	Lukuvuositodistus: sanallinen
2lk	S	Oppimiskeskustelu: <i>oman vastuun kehittyminen, oppimisen edistyminen, kielelliset – ja työskentelytaidot, taito huolehtia omista ja yhteisistä tehtävistä</i> Määritellään lukuvuoden päätteeksi annettava muu arviointipalaute = sovitaan kevätlukukauden päätteeksi suoritettavasta itsearviointista
	K	Lukuvuositodistus: sanallinen

		Lukuvuositodistuksen lisäksi annetaan muuta arviointipalautetta, josta on sovittu arviointikeskustelussa
3lk	S	Oppimiskeskustelu: oppimisen edistyminen, koulun omat teemat
	K	Lukuvuositodistus: sanallinen
4lk	S	Oppimiskeskustelu: oppimisen edistyminen, arvioinnin periaatteet
	K	Lukuvuositodistus: numerot, edistymistä kuvataan sanallisesti
5lk	S	Oppimiskeskustelu
	K	Lukuvuositodistus: numerot, edistymistä kuvaillaan sanallisesti
6lk	S	Oppimiskeskustelu Määritellään lukuvuoden päätteeksi annettava muu arviointipalaute = sovitaan kevätlukukauden päätteeksi suoritettavasta itsearvioinnista
	K	Lukuvuositodistus: numerot, edistymistä kuvaillaan sanallisesti Lukuvuositodistuksen lisäksi annetaan muuta arviointipalautetta, josta on sovittu arviointikeskustelussa
7lk	S	Oppimiskeskustelu (tavoitteellinen) painopisteenä oppimisen tavoitteiden asettaminen ja koulun aloittaminen, tutuksi tuleminen Välitodistus: numerot, edistymistä kuvaillaan sanallisesti
	K	Lukuvuositodistus: numerot, opinnoissa edistymistä kuvaillaan sanallisesti
8lk	S	Välitodistus: numerot, mahdollisuus täydentää sanallisesti. Huoltajille tarjotaan mahdollisuus oppimiskeskusteluun.
	K	Lukuvuositodistus: numerot, opinnoissa edistymistä kuvaillaan sanallisesti
9lk	S	Välitodistus: numerot, edistymistä kuvaillaan sanallisesti. Huoltajille tarjotaan mahdollisuus oppimiskeskusteluun
	K	Päättötodistus: numerot

Arvioinnin toteuttaminen erityisissä opetusjärjestelyissä	
Tehostettu tuki	<ul style="list-style-type: none"> • monipuolinen, jatkuva ja säännöllinen arviointi • huomioidaan osaamisen osoittaminen eri tavoin • oppimisen arvioinnin tulee perustua opetussuunnitelman perusteiden yleisiin tavoitteisiin
Erityinen tuki	<ul style="list-style-type: none"> • monipuolinen, jatkuva ja säännöllinen arviointi • arvioidaan aina HOJKS:iin merkityn suunnitelman mukaisesti sanallisesti tai numeerisesti • arvioidaan suhteessa yleisiin tai yksilöllistettyihin tavoitteisiin
Toiminta-alueittain opiskelu	<ul style="list-style-type: none"> • monipuolinen, jatkuva ja säännöllinen arviointi • sanallinen arviointi
Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu	<ul style="list-style-type: none"> • monipuolinen, jatkuva ja säännöllinen arviointi • arvioidaan suoritettujen opintokokonaisuuksien mukaan • lukuvuositodistus • päättötodistus annetaan kun koko perusopetuksen oppimäärä on suoritettu
Joustava perusopetus	<ul style="list-style-type: none"> • monipuolinen, jatkuva ja säännöllinen arviointi • opetuksen järjestäjä määrittää opetussuunnitelmassa
Sairaalaopetus	<ul style="list-style-type: none"> • monipuolinen, jatkuva ja säännöllinen arviointi • lyhytjaksoisessa opiskelussa arvioinnin antaa kotikoulu sairaalakoulusta saadun arviointipalautteen perusteella • vähintään kuukauden mittaisessa opiskelussa arvioinnin suorittaa sairaalakoulu • päättöarviointi annetaan kotikoulun lomakkeella ja kotikoulun rehtori allekirjoittaa todistuksen • päättöarvioinnin suorittavat sairaalakoulun ja kotikoulun opettajat yhdessä

Monikieliset oppilaat	<ul style="list-style-type: none">• itsearviointi, vertaisarviointi• arvioidaan opetussuunnitelman mukaiset oppisisällöt sanallisesti tai numeerisesti<ul style="list-style-type: none">○ arvioidaan aineenhallintaa, ei suomenkielen osaamista○ monipuolinen osaamisen osoittaminen: kirjallinen, suullinen, eleet, piirroukset• päättöarviointi numeerinen
-----------------------	---

6.4.3 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

Opetus ja arviointikäytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että oppilaalla on riittävästi monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Oppilaan kokonaistilannetta tulee tarkastella riittävän ajoissa. Oppilaalla on oikeus saada tarvitsemaansa tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, ohjausta ja muuta tukea tilanteessa, jossa hän sairauden, oppimisvaikeuksien, vaikeasta elämäntilanteesta johtuvien poissaolojen tai muun syyn vuoksi on jäänyt tai on vaarassa jäädä jälkeen opinnoissaan. Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee asiasta keskustella hyvissä ajoin lukuvuoden aikana huoltajan ja oppilaan kanssa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi.

Oppilas, joka on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion, siirtyy seuraavalle vuosiluokalle. Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Jos oppilas on vaarassa jäädä luokalle, opettajan tehtävä on hyvissä ajoin keskustella oppilaan ja huoltajan kanssa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi.

Oppilaalle tulee antaa mahdollisuus osoittaa hyväksytyt tiedot ja taidot erillisessä kokeessa tai muulla näytöllä, jolla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa. Jos oppilas ei suoriudu vuosiluokan oppiaineen oppimäärästä, luokalta siirtyminen on ehdollista. Tällöin annetaan ainekohtaisesti mahdollisuus yhteen erilliseen kokeeseen. Erillisen kokeen ajankohta kerrotaan koulun vuosisuunnitelmassa.

6.4.4 Arviointi nivelkohdissa

Toisen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi

Toisen vuosiluokan lopulla oppimisen arvioinnin pääpaino on oppimisen edistymisen arvioinnissa. Oppilaalle annetaan lukuvuositodistuksen lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta. Tavoitteena on tuoda esille oppilaan vahvuuksia oppijana ja vahvistaa itsetuntoa ja oppimismotivaatiota. Usein on tarpeen arvioida ja suunnitella yhdessä myös oppilaan tarvitsemaa ohjausta ja tukea. Nivelvaihetta lähestyttäessä korostuu opettajan, oppilaan ja huoltajan välinen vuorovaikutus. On tärkeää, että oppilaan omat arviot ja toiveet sekä huoltajan näkemykset tulevat kuulluiksi.

Oppilaan oppimisessa kiinnitetään huomiota ja annetaan palautetta:

- edistyminen kielellisissä valmiuksissa, erityisesti
 - °kysymisen ja kuuntelemisen taidot
 - °vuorovaikutustaidot ja taito ilmaista itseään eri keinoin
- edistyminen työskentelytaidoissa, erityisesti
 - °taito työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä
- edistyminen taidossa huolehtia omista ja yhteisesti sovituista tehtävistä

Lisäksi annetaan palautetta oppilaan opiskelun etenemisestä eri oppiaineissa. Lukuvuositodistuksessa ilmaistaan, onko oppilas saavuttanut kunkin oppiaineen tavoitteet hyväksyttävästi.

Kuudennen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi

Kuudennen vuosiluokan lopulla oppilaalle annetaan lukuvuositodistuksen lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta. Palautteessa kiinnitetään huomiota erityisesti työskentelytaitojen ja oppimisen taitojen kehittymiseen. Oppilas tarvitsee tietoa myös edistymisestään oppiaineissa ja laaja-alaisessa osaamisessa. Arviointikäytännöt ja palautteen antaminen suunnitellaan niin, että oppilas ja huoltaja saavat monipuoliseen tietoon perustuvan käsityksen oppilaan oppimisen edistymisestä. Erityistä huomiota kiinnitetään opiskelumotivaation tukemiseen.

6.4.6. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Oppilaalla on tarvittaessa siirtymismahdollisuus oman opinto-ohjelman mukaiseen etenemiseen eli vuosiluokkiin sitomattomaan opiskeluun, josta opetuksen järjestäjä päättää. Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa edetä nopeammin kuin vuosiluokkiin sidotussa opiskelussa tai välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä luokalta raukeaisivat.

Oppilaan opinto-ohjelmassa olevat aineet arvioidaan numeerisesti tai sanallisesti. Sanallinen arviointi voi olla myös suoritusmaininta. Valinnaisaineista (VAL) luokilla 4-6 kirjataan oppilaan suorittamat valinnaisainekokonaisuudet ja ne arvioidaan sanallisesti **hyväksytty/hylätty**.

Luokilla 7-9 *alle kahden vuosiviikkotunnin valinnaisaineet* arvioidaan sanallisesti **hyväksytty/hylätty**. Kahden tai useamman vuosiviikkotunnin valinnaisaineet arvioidaan luokilla 7-9 numeerisesti.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit (T&T-val) ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden opetusta ja ne myös arvioidaan osana niiden opetusta. Tämä tarkoittaa, ettei taide- ja taitoaineiden valinnaisista opinnoista tule erillistä arviota lukuvuositodistukseen tai päättötodistukseen, vaan ne arvioidaan osana kaikille yhteisten taide- ja taitoaineiden oppimääriä.

6.5 Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppiaineen oppimäärän tavoitteet. Päättöarviointi ajoittuu vuosiluokille 7, 8 tai 9.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppilaan päättöarvosanaa ei muodosteta suoraan oppilaan aiempien kurssi-, jakso- tai lukuvuovuositodistusten arvosanoista lasketun keskiarvon perusteella. Koska osaamisen kehittyminen on aina kumuloituvaa, päättöarvosanan muodostamisen tulee perustua oppilaan *opintojen päättyessä osoittamaan osaamisen tasoon suhteessa oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin*. Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 on määritelty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Päättöarviointi on pääsääntöisesti numeerista, paitsi taulukossa mainituissa eräissä opetuksen järjestämistavoissa. Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

6.6. Todistukset

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä. Joensuun seudulla käytetään seudullisia todistuskaavakkeita (LIITE). Lukuvuoden aikana oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoja oppilaan oppimisen tasosta, opinnoissa edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Oppilaan ja huoltajan tulee olla tietoisia arvioinnin periaatteista ja siitä mihin arviointi perustuu.

6.6.1. Lukuvuosiarviointi

Lukuvuositodistuksissa käytetään sanallista arviointia vuosiluokilla 1-3, ja numeroarviointia neljänneltä luokalta alkaen. Arvioinnista tulee käydä ilmi, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana, ja onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin oppiaineessa. Muissa todistuksissa kuin päättötodistuksessa voidaan numeroarvosanaa täydentää sanallisilla arvioilla ja näin antaa palautetta sekä osaamisen tasosta että edistymisestä. Osaamisen taso ja oppimisen edistyminen on tärkeä avata oppilaalle ennen lukuvuositodistuksen antamista esim. opettajan ja oppilaan käymän oppimiskeskustelun avulla.

Lukuvuositodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan aina todistuksen liitteellä.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon arvio tai arvosana merkitään lukuvuositodistukseen ja mahdollisiin välitodistuksiin muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään 25 % on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita opetuksessa käytetty kieli.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan todistuksessa käyttää numeroarvioinnin sijasta sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla. Toiminta-alueittain opiskeltaessa käytetään sanallista arviointia kaikilla vuosiluokilla. Sanallisesta arviosta on käytävä ilmi, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty. Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan

kyseisen oppiaineen numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

6.6.2. Väliarviointi

Vuosiluokilla 1-6 huoltajan, oppilaan ja opettajan käymä oppimiskeskustelu voi korvata välitodistuksen. Oppimiskeskustelua käytetään myös ylemmillä luokilla täydentämään lukukausitodistuksessa annettua arviointia. Vuosiluokilla 7-9 annetaan oppilaalle numeerinen välitodistus.

Oppimiskeskustelun tukena käytetään oppilaan ennalta täyttämää itsearviointikaavaketta, joka arkistoidaan kaikkien osapuolten allekirjoittamana keskustelun jälkeen opetuksen järjestäjän ohjeistuksen mukaan. Keskustelua varten on laadittu seudullinen pohja, mutta koulut voivat halutessaan käyttää myös omia kaavakkeita.

Oppimiskeskustelun toteuttaa luokanopettaja ja seitsemännellä luokalla luokanohjaaja, joka valmistautuu oppimiskeskustelua varten keskustelemalla muiden oppilasta opettavien opettajien kanssa oppilaan koulunkäynnin sujumisesta ja edistymisestä eri oppiaineissa. Oppimiskeskustelun aikana ei ole tarkoitus käydä läpi kaikkia oppiaineita, vaan keskittyä olennaisiin, oppitunneilta, opettajilta tai oppilaalta itseltään esiin nousseisiin asioihin. Painopiste on käyttäytymisen, opiskelutaitojen ja koulunkäynnin tukemisessa. Keskustelun luonteen tulee olla dialoginen, positiivinen ja eteenpäin suuntaava.

Oppimiskeskustelut toteutetaan yleensä marras-helmikuun aikana ja ne ovat tärkeä osa toimivaa kodin ja koulun yhteistyötä. Ensimmäisellä ja seitsemännellä luokalla oppimiskeskustelut voidaan pitää aikaisemmin, korvaamaan aiemmin pidetyt vanhempainvartit, jolloin painopisteenä on oppimiselle tavoitteita asettava keskustelu. Erityisen tuen oppilaan HOJK:s palaveri tai muu huoltajapalaveri voi toimia myös oppimiskeskusteluna. Mikäli huoltaja ei kutsusta huolimatta saavu arviointikeskusteluun, opettaja toteuttaa arviointikeskustelun oppilaan kanssa ja lähettää keskusteluun liittyvän arviointiraportin huoltajalle tiedoksi. Oppimiskeskustelun lisäksi koulut voivat halutessaan järjestää myös vanhempainvartteja.

Oppilaan ja opettajan väliset oppiainekohtaiset oppimiskeskustelut ovat keskeinen osa oppiaineiden opetusta. Tällöin opettaja ja oppilas keskustelevat oppiaineen tavoitteista ja niiden saavuttamisesta, oppilaan opinnoissa edistymisestä, mitä tulisi oppia lisää ja miten osaamisen tasoa voisi edistää. Myös käyttäytymisestä ja työskentelystä annetaan oppilaalle palautetta.

6.6.3. Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa eri opetuksen järjestäjän ylläpitämään kouluun tai eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

6.6.4. Päätötodistus

Perusopetuksen päätötodistus annetaan oppilaalle, joka on suorittanut kaikki opiskelemaansa oppiaineet hyväksytysti. Päätötodistuskäytös on liitteenä. Oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä arviota päätötodistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään 25% on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita käytetty kieli.

Valinnaisaineet päätötodistuksessa:

- Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään todistukseen numeroarvosana.
- Numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään todistukseen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana.
- Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat valinnaiset aineet merkitään päätötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle.
- Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistukseen sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä ”valinnaiset opinnot”, sen jälkeen kaikkien yhteen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä ”hyväksytty”.
- Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päätötodistukseen otsikon ”muut valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä ”hyväksytty”.
- Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päätötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet.
- Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”.
- Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä.
- Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” riippuen siitä, minkä laajuiseksi kyseinen valinnainen aine on koulun opetussuunnitelmassa määritelty sekä merkintä opetussuunnitelman mukaisesta tuntimäärästä.
- Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päätötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja se arvioidaan numeroin.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon arvosana merkitään päätötodistukseen muodossa ”uskonto/ elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päätötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään päätötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä päätötodistukseen.

Jos oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarvostelua. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä ja työskentelystä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen

Työskentely koulutasolla

Koulut kuvaavat vuosisuunnitelmassa ja tarkentavat seudullista opetussuunnitelmaa tarpeen mukaan:

- Mahdolliset arviointikulttuurin kehittämisen painopisteet
- Miten opintojen aikainen arviointi toteutetaan (arviointisuunnitelma, arvioinnin vuosikello)
- Miten päättöarviointi toteutetaan

7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki.

1. YLEINEN TUKI

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana koulun arkea. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Yleisen tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä.

Laadukas perusopetus on perusta oppilaan oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi opetusta eriyttämällä, opettajien keskinäisellä sekä muun henkilöstön yhteistyöllä, ohjauksella sekä opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Oppilaan tukeminen kuuluu jokaiselle häntä opettavalle opettajalle.

Kun oppilaan oppimisessa tai koulunkäynnissä ilmenee vaikeuksia, tarkastellaan ensimmäiseksi oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin vaikuttavia tekijöitä monipuolisesti esimerkiksi seuraavien tekijöiden osalta:

Oppimisympäristö
Selkeät, yhdessä sovitut säännöt ryhmässä (säännöt tiedossa, opetettu, kerrataan ja esillä)
Tavaroilla omat paikat
Ylimääräisten ärsykkeiden karsiminen luokassa (myös sermien käyttö tms)
Taustahälyn huomioiminen
Luokan istumajärjestys suunniteltu
Istumapaikka sopiva (sijainti, häiriötekijöiden minimointi)
Opetusryhmän joustavuus (jakotunnit, joustavat ryhmittelyt)
Siirtymätilanteisiin valmistaminen (eri tiloihin siirtymiset, jonossa kulkeminen, vapaamat tilanteet, poikkeukset)
Ruokailun, syömisen huomioiminen

Oppimisen tukeminen ja ohjaus
Työrauhan ylläpitäminen
Viikkosuunnitelma ja sen läpikäyminen oppilaiden kanssa
Päivästrukturi ja sen läpikäyminen oppilaiden kanssa. Päiväohjelma näkyvässä luokassa.
Tunnin etenemisen suunnitelma näkyvässä ja sen läpikäyminen etukäteen oppilaiden kanssa
Toiminnan tavoitteiden määrittely ja läpikäyminen yhdessä
Toiminnan jakaminen osavaiheisiin
Toiminnan aloittaminen ja lopettaminen selkeästi
Tehtävälistan käyttäminen esim. vastuutehtävät
Tehtävien pilkkominen
Tehtävien suorittaminen erillisessä tilassa
Havaintomateriaalin käyttö
Lisätty mallintaminen ja ohjaaminen opetuksessa
Opetuksen eriyttäminen (esim. työtavat, ryhmät)
Tehtävien eriyttäminen (määrä, suoritustapa, aika jne)
Lisätyt työskentelytaidot (välitehtävät)
Opettajan, ohjaajan tai luokkatoverin apu tehtävien merkitsemässä tms
Yksilöllinen ohjaus
Kahdenkeskiset keskustelut oppilaan kanssa tavoitteiden selvittämiseksi (kirjataan tarvittaessa ylös)
Oppimis- ja työskentelytyylin huomioiminen opetuksessa
Palkkioiden järjestelmällinen käyttö (leima, tarra, helmi luokan purkkiin, plussa tms)
Säännöllinen välitön palaute
Toisen oppilaan tuki
Ohjaajan tuki
Samanaikaisopetus
Eriyisopettajan tuki
Lisätty sosiaalisten taitojen harjoittelu aikuisen tuella
Muuta, mitä?

Yhteistyö

Wilman tai reissuvihkon käyttö
Yhteydenotto huoltajaan
Palaveri huoltajan kanssa
Kirjallisesti sovitut roolit, tavoitteet ja toimenpiteet
Yhteydenotto ja yhteistyön käynnistäminen muihin tahoihin

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata tukea tarvitsevaa oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Ohjauksen tavoitteena on, että tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamus, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Huomiota kiinnitetään oppilaan arjenhallinnassa, opintojen suunnittelu- ja opiskelutaidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin. Näitä taitoja vahvistetaan tarkoituksenmukaisilla ohjauksellisilla toimintatavoilla. Ohjauksella pyritään siihen, että oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja ottamaan vastuuta opiskelustaan.

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta sekä tehostettuun että erityiseen tukeen. Osana pedagogista arviota tai pedagogista selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet ohjaukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin kirjataan myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon ja oppilasta mahdollisesti avustavan henkilöstön asiantuntemusta.

Päättövaiheen ohjauksessa etsitään yhdessä oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvitetään oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen toisella asteella. Perusopetuksen päättövaiheessa tukea tarvitsevalle oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä erityisistä kysymyksistä.

Oppilaan opetus ja kasvatus järjestetään yhteistyössä huoltajien kanssa ja oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista, tuen kolmiportaisuudesta sekä käytettävissä olevista tukimuodoista. Oppilaan ja huoltajien osallisuutta oppilaan koulunkäynnissä korostetaan. Huoltajat tai oppilas eivät kuitenkaan voi kieltää pedagogisen tuen järjestämistä oppilaalle. Kun oppilaalla on tuen tarvetta, yhteistyön merkitys huoltajien kanssa korostuu. Huoltajille kerrotaan oppilaan tukeen liittyvän yhteistyön säädöksistä ja määräyksistä ja niiden soveltamisesta koulun arjessa. Tällaisia asioita ovat mm. oppilasta koskevien asioiden käsittely, tietojen saanti ja niiden luovuttamien sekä salassapitoon liittyvät ohjeet. Kodin ja koulun yhteistyön periaatteet on kerrottu tarkemmin Joensuun seudun opetussuunnitelman luvussa 5.

Tuen jatkuminen nivelvaiheesta toiseen siirryttäessä varmistetaan koulukohtaisessa vuosisuunnitelmassa.

Jatkuvan arvioinnin periaatteen mukaisesti opetushenkilöstö arvioi oppilasryhmän oppimista luonnollisissa oppimistilanteissa. Näitä havaintoja dokumentoidaan ja hyödynnetään oppimisprosessin suunnittelussa. **Havainnointia ja arviointia tehdään opettaja – erityisopettaja – työpareina oppilaan omassa luokassa luonnollisessa ympäristössä. Tällöin arvioinnin tulokset jäävät myös opettajan hyödynnettäväksi ja oppilaalle annettava arviointipalaute on helpompi kytkeä oppilaan/ luokan tavoitteisiin.** Mikäli opetushenkilöstö tarvitsee yksilöllisempää lisätietoa oppilaan vahvuuksista tai tuentarpeista, voidaan hänen osaamistaan arvioida mm. dynaamisen arvioinnin keinoin, jolloin saadaan tietoa oppilaan ajattelunprosesseista tai oppimiskyvystä. Dynaamisen arvioinnin kautta opettaja muuttaa oppimisympäristöä saadakseen selville, kuinka oppilaan oppimista voidaan tehostaa.

Dynaamisessa arviointitilanteessa tarkastellaan aluksi, kuinka oppilas selviää tehtävistä ilman tukea. Mikäli lapsi ei suoriudu tehtävästä, tehdään toinen sama tasoinen tehtävä hänen kanssaan opettajan tukemana, jonka jälkeen tarkastellaan, kuinka paljon tuki on auttanut. Seuraavaksi tarkastellaan, kuinka oppilas suoriutuu samantasoisesta tehtävästä jälleen ilman tukea. Oppimiskyvyn laajuuden lisäksi saadaan näin selville myös se, millaisesta avusta tai interventiosta tämä lapsi näyttäisi hyötyvän. Tätä tietoa voidaan taas soveltaa luokkatyöskentelyssä.

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin oppilaan ja opetusryhmän vahvuudet ja oppimistarpeet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja ja oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Tuen tarpeen kesto, laajuus ja vahvuus voi vaihdella tilanteesta riippuen.

Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi ja määrittelemiseksi oppimisen arvioinnin ja koulunkäynnin sujumisen seuraamisen tulee olla jatkuvaa. **Ensimmäiseksi tarkastellaan koulun toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tuki annetaan ensisijaisesti oppilaan omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen saamiseksi edellytä oppilaan siirtymistä toiseen opetusryhmän tai kouluun.** Oppilaan tuen tarvetta tulee arvioida ja pedagogiset asiakirjat tulee päivittää aina, kun oppilas muuttaa eri kouluun.

Tarpeen mukaan voi hyödyntää liitteestä () löytyvää testaustaulukkoa.

2. TEHOSTETTU TUKI

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja ja yleinen tuki todetaan sellaisenaan riittämättömäksi, on laadittava pedagoginen arvio ja **arvioitava tehostetun tuen tarpeellisuutta.**

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin suunnitellaan pedagogiseen arvioon perustuen monialaisesti esimerkiksi pedagogisessa tiimissä yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden (psykologi, kuraattori tai terveydenhoitaja) kanssa. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan pedagogiseen arvioon.

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kaikki pedagogiset asiakirjat laaditaan sähköiseen muotoon Wilmaan. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden (psykologi, kuraattori tai terveydenhoitaja) kanssa. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina oppilaan tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopeutus ja osa-aikainen erityisopetus

- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- opetukseen osallistumisen edellyttämien perusopetuslain mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Tehostettu tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, ja niin kauan kun oppilas sitä tarvitsee. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Oppilas tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. **Tehostetun tuen oppilas voi opiskella joitakin oppiaineita säännöllisesti pienryhmässä, opiskella tehostetun jakson pienryhmässä, saada koulunkäynninohjaajan säännöllistä tukea jne.**

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Esimerkiksi säännöllisen osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu tehostetun tuen aikana. Myös oppilashuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan. Jos oppilalle määritellään opiskelun erityiset painoalueet jossakin oppiaineessa, hän voi keskittyä opiskelussa tämän oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttamiseen. Tällöin oppilas opiskelee oppiainetta vielä yleisten tavoitteiden mukaisesti ja hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleiseen oppimäärään. Tavoitteena on auttaa oppilasta omaksuma opintojen etenemisen kannalta välttämättömät taidot. Keskittymällä olennaiseen, oppilalle jää aikaa ja voimavaroja vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan. On tärkeää, että sekä oppilas että huoltaja tietävät, miten suurta osaa oppiaineen sisällöistä oppimissuunnitelmaan kirjatut painoalueet edustavat ja miten niiden hallinta suhtautuu hyvän osaamisen kuvauksiin ja päättöarvioinnin kriteereihin.

Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä oppilasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta

Oppimissuunnitelma muissa tilanteissa

Oppimissuunnitelmaa käytetään vaikka oppilas ei saisi tehostettua tukea, mikäli

- oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti
- opetus järjestetään erityisin opetusjärjestelyin
- perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien oppilas on otettu joustavan perusopetuksen toimintaan.

Näissä tilanteissa laadittava oppimissuunnitelma sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma.

3. ERITYINEN TUKI

Eryyisen tuen tehtävänä on antaa oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa, opiskelumotivaatiota ja mahdollisuutta kokea onnistumisen ja oppimisen iloa vahvistetaan. Samoin tuetaan oppilaan osallisuutta ja vastuunottoa opiskelusta.

Oppilas kuuluu erityiseen tukeen, mikäli hän kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, hän opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän/ -määrien mukaisesti, hän opiskelee pienryhmässä jatkuvasti yli puolet oppitunneistaan tai hänen opiskelunsa järjestetään tuen saamiseksi jossakin muussa kuin hänen luontaisessa lähikoulussaan.

Eryyisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Eryyinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Eryyistä tukea saava oppilas opiskelee joko oppiaineittain tai toiminta-alueittain. Mikäli oppilas opiskelee oppiaineittain, hän opiskelee eri oppiaineissa joko yleisen tai yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti.

Sellaiselle oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Eryyisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan oppilaan oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin. Nämä vaihtelevat oppimisen tavoitteiden ja sisältöjen sekä oppilaan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti.

Mikäli edes oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei ole tuesta huolimatta oppilaalle mahdollista, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Esimerkiksi kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisen haasteet eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa. Jokaisen oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Pedagoginen selvitys sisältää erilliset perustelut yksilöllistämiseksi kussakin oppiaineessa. Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt kuvataan riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti oppilaan HOJKSissa. Tämä on tärkeää, koska oppilaan opetus ja arviointi toteutetaan HOJKSiin kirjatun perusteella kyseisessä oppiaineessa. **Oppilaan on ennen uuden oppimäärän yksilöllistämistä saatava tukea tuossa oppiaineessa, esimerkiksi tarjottava erilaisia oppimateriaaleja tai opastusta erilaisten opiskelustrategioiden käytöstä tukiovetusta, osa-aikaista erityisopetusta.** Pedagogisen selvityksen kohtaan ”perusteltu arvio siitä, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän”, kirjataan oppilaan tässä aineessa saama tuki ja arvio siitä, että oppilas ei selviä tuen avullakaan yleisen oppimäärän tavoitteista.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tuen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. **Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii**

- oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden (psykologi, kuraattori tai terveydenhoitaja) kanssa yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella **opetuksen järjestäjä**

- tekee kirjallisen arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta.

Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- oppilaan oppimisen eteneminen
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama tehostettu tai erityinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta
- arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, myös niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi **opetuksen järjestäjän** tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä **pedagogisen selvityksen laatimisen vastuhenkilön** on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä myös ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vammaan, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. **Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, sen tulee perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.**

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Päätös tulee tarkistaa myös aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisestä tuesta tehdään uusi päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin oppilaalle ryhdytään antamaan tehostettua tukea.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Kaikki erityistä tukea saavan oppilaan tuki kirjataan HOJKSiin. Se on kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä ja oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon ja erityisen tuen päätöksen sisältöön. HOJKSin laatimisessa voidaan hyödyntää oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppilaan opettajat laativat suunnitelman

yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laadimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erytystä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- oppilaan kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopeutus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Opetuksen järjestäminen

- oppilaan opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisluokalla
- muun opetuksen yhteydessä opiskelevalle oppilaalle samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena annettava erityisopetus
- erityisluokalla opiskelevalle oppilaalle nimetty yleisopetuksen yhteistyöluokka ja suunnitelma oppilaan opiskelusta tässä luokassa
- oppilaan koulukuljetusten järjestelyt ja vastuut sekä suunnitelma kuljetusta odottavan oppilaan ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- oppimisen arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä
- yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltavien oppiaineiden arviointi suhteessa HOJKSissa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin

Mikäli oppilas opiskelee toiminta-alueittain, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt toiminta-alueittain
- oppilaan edistymisen arviointi suhteessa HOJKSissa hänelle määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin toiminta-alueittain

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

Pidennetyn oppivelvollisuuden opetus järjestetään kuntakohtaisesti määritellyllä tavalla.

Yleistä, tehostettua ja erityistä tukea järjestetään yleisopetuksen tai pienryhmämuotoisen opetuksen yhteydessä koulun vuosisuunnitelmassaan määrittelemällä tavalla.

Kun erityisen tuen piirissä oleva oppilas muuttaa **kyseisen opetuksen järjestäjän piiristä** toisen opetuksen järjestäjän piiriin:

- oppilaasta lähetetään aina erityisen tuen päätös vastaanottavaan kouluun
- oppilaan HOJKS lähetetään vastaanottavaan kouluun, mutta varmistetaan, että siihen on kirjattu vain opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto

Kun erityisen tuen piirissä oleva oppilas muuttaa toisen opetuksen järjestäjän piiristä **kyseisen opetuksen järjestäjän piiriin**:

- saamme erityisen tuen päätöksen ja HOJKS, johon on kirjattu opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto.
- laadimme pedagogisen selvityksen ja teemme uuden erityisen tuen päätöksen

Kun erityisen tuen piirissä oppilas muuttaa **kyseisen opetuksen järjestäjän sisällä** ja oppilaan tukijärjestelyissä tapahtuu muutoksia

- lähettävä koulu laatii pedagogisen selvityksen (jos oppilas on menossa tai on jo erityisessä tuessa)

Koulu määrittelee vuosisuunnitelmassaan erityisen tuen järjestämisen, toimintatavat ja yhteistyön koulussa ja alueella eri toimijoiden kesken. Koulu määrittelee yhteistyön oppilaan ja huoltajan kanssa.

Pedagogisten asiakirjat laaditaan aina yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa. Asiakirjojen laatimisen vastuuhenkilöt (KUNTAKOHTAINEN LIITE):

	Laatimisen vastuuhenkilöt
<p>Pedagoginen arvio</p> <p>Laaditaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - tehostettuun tukeen siirryttäessä - tehostetusta tuesta yleiseen tukeen siirryttäessä 	<p>Opetuksenjärjestäjän määräämä taho laatii pedagogisen arvion. Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään monialaisessa yhteistyössä. Yhteistyö oppilaan ja huoltajien kanssa on tärkeää tuen tarpeiden selvittämisen sekä tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.</p>
<p>Oppimissuunnitelma</p> <p>Voidaan laatia jo yleisen tuen vaiheessa.</p> <p>Laadittava</p> <ul style="list-style-type: none"> - joustavan perusopetuksen oppilaalle - aloitettaessa perusopetus vuotta myöhemmin (ellei oppilas ole erityisen tuen piirissä) - kun oppilaalle on tehty vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun päätös (Perusopetusasetus 11§ 3 momentti) - kun oppilaalle on tehty päätös erityisistä opetusjärjestelyistä (Perusopetuslaki 18§) - tehostetun tuen vaiheessa - laaditut asiakirjat päivitetään lokakuun loppuun mennessä ja arvioidaan keväällä - uudet asiakirjat laaditaan pitkin lukuvuotta tarpeen mukaan 	<p>Opetuksenjärjestäjän määräämä taho koordinoi oppimissuunnitelman laatimista ja toimii yhteyshenkilönä kodin ja koulun välillä.</p> <p>Opetuksenjärjestäjän määräämä taho laatii mahdolliset oppiaineen ydintavoitteet. Tarvittavat oppilashuollon palveluiden edustajat ovat mukana tukea suunniteltaessa/ toteutettaessa. Laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa.</p>

<p>Pedagoginen selvitys</p> <p>Laaditaan aina ennen erityisen tuen päätöstä/ siirtymistä takaisin tehostettuun tukeen. Pedagogiseen selvitykseen pyydetään sekä (oppilaan) että huoltajan allekirjoitus aina, koska edeltää erityisen tuen päätöstä (hallinnollinen päätös), jota ennen on kuultava sekä huoltajia että oppilasta.</p> <p>Allekirjoitetut asiakirjat säilytetään lukitusssa arkistokaapissa paperiversiona. Pedagogisten asiakirjojen säilyttämisvelvoite kestää vielä perusopetuksen päättymisen jälkeen 10 vuoden ajan. Lukuoikeus määritellään tapauskohtaisesti.</p>	<p>Opetuksenjärjestäjän määräämä taho hankkii</p> <ul style="list-style-type: none">- oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta <p>Näiden selvitysten perusteella opetuksen järjestäjän määräämä taho tekee kirjallisen arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta.</p> <p>Oppilaan ja huoltajan kuulemisesta vastaa pedagogisen selvityksen laatimisesta vastaava henkilö.</p>
<p>Erityisen tuen päätös</p> <p>Uusi erityisen tuen päätös laaditaan:</p> <ul style="list-style-type: none">- siirryttäessä tehostetusta tuesta erityiseen tukeen- erityisen tuen päätökseen sisältyvien asioiden muuttuessa- erityisen tuen päätöstä tarkistettaessa, ainakin 2. vuosiluokan lopussa sekä ennen 7. vuosiluokan alkua (mikäli ei ole tarvetta uusia näissä kohdissa, tehdään hallinnollinen päätös siirtymisestä erityisestä tuesta takaisin tehostettuun tukeen)- Erityisen tuen päätöksessä päätetään kaikki oppilaan oikeusturvan kannalta olennaiset asiat (pidennetty oppivelvollisuus ja siirtyminen pidennetystä yleiseen oppivelvollisuuteen, oppimäärän yksilöllistäminen ja siirtyminen yksilöllistetyn oppimäärän opiskelusta yleisen oppimäärän mukaiseen opiskeluun, avustajan tai tulkin tarve, toiminta-alueittain opiskelu, pääsääntöinen opetuksen	<p>Kun oppilas siirtyy erityiseen tukeen, päätöksen tekee opetuksenjärjestäjän määräämä taho.</p> <p>Erityisen tuen tarkistaminen 2. vuosiluokan jälkeen sekä ennen 7. vuosiluokkaa tai tarvittaessa on opetuksenjärjestäjän määräämän tahon vastuulla. Erityisen tuen päätöksen tarkistaminen (määräaikaisuus) on opetuksenjärjestäjän määräämän tahon vastuulla.</p> <p>Päätöksen siirtymisestä erityisestä tehostettuun tukeen tekee opetuksenjärjestäjän määräämä taho.</p> <p>Päätöksen pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta ja siirtymisestä takaisin yleiseen oppivelvollisuuden piiriin tekee opetuksenjärjestäjän määräämä taho.</p>

	<p>järjestämispaikka, erityisestä tehostettuun tukeen siirtyminen jne.)</p> <ul style="list-style-type: none">- Säilytetään allekirjoitettuna paperiversiona 10 vuotta perusopetuksen päättymisen	
HOJKS	<ul style="list-style-type: none">- Laaditaan aina, kun oppilaalle on tehty erityisen tuen päätös- Laaditut asiakirjat päivitetään lokakuun loppuun mennessä ja arvioidaan keväällä- Uudet asiakirjat laaditaan pitkin lukuvuotta tarpeen mukaan	<p>Opetuksenjärjestäjän määräämä taho koordinoi HOJKS:n laatimista.</p> <p>Opetuksenjärjestäjän määräämä taho laatii oppiaineen/ oppiaineiden ydintavoitteet/ yksilöllistetyt tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet. Tarvittavat oppilashuollon palveluiden edustajat ovat mukana tukea suunniteltaessa/ toteutettaessa. Laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa.</p>

Mikäli lapsi käy esikoulua koulun yhteydessä sijaitsevassa pienryhmässä ja aloittaa perusopetuksen ensimmäisen luokan saman koulun pienryhmässä, ei pedagogista selvitystä tarvitse laatia.

Pedagoginen arvio, tehostetun tuen oppimissuunnitelma, pedagoginen selvitys, erityisen tuen päätös ja HOJKS ovat salassa pidettäviä asiakirjoja. Tieto tehostetun ja erityisen tuen saamisesta ovat salassa pidettäviä.

Allekirjoitetut asiakirjat liitteineen säilytetään siinä koulussa, jossa oppilas opiskelee. Kun oppilas siirtyy esiopetuksesta perusopetukseen tai muuttaa koulusta toiseen, siirtyvät opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät asiakirjat/ tiedot (oppimissuunnitelma/ erityisen tuen päätös/ HOJKS) muiden oppilaspapereiden mukana uuteen kouluun. Muiden tietojen (mm. asiantuntijalausunnot) siirtämiseen vaaditaan huoltajan yksilöity (mitä tietoja lähetään, mihin tarkoitukseen ja kenelle lähetetään) tiedonsiirtolupa. Muussa tapauksessa lausunnot palautetaan huoltajalle.

Hallinnollisen päätöksen, pedagogisen arvion tai pedagogisen selvityksen liitteeksi vaaditaan asiantuntijalausunto (lääketieteellinen, psykologinen tai sosiaalinen) seuraavissa tapauksissa:

- Perusopetuksen aloittaminen vuotta aiemmin
- Perusopetuksen aloittaminen vuotta myöhemmin
- Pidennetyn oppivelvollisuuden aloittaminen
- Erityiseen tukeen siirtyminen ilman sitä edeltävää tehostetun tuen vaihetta esi- ja perusopetuksen aikana

Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen.

Kaikki näkö- tai kuulovammaiset, esimerkiksi kuulokojetta käyttävät eivät automaattisesti kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, vaan päätöstä tulee harkita yllä olevan, opetussuunnitelman perusteiden mukaisen määritelmän pohjalta. Lievissä ja jopa keskivaikeissa kuulovammoissa, joissa koulunkäynti usein sujuu hyvin tukitoimien avulla tai joissakin tapauksissa lähes ilman tukitoimia ja oppilas tulee selviytymään perusopetuksen tavoitteista yhdeksässä vuodessa, ei päätös aina ole tarpeellinen.

Pidennetty oppivelvollisuus (11-vuotinen)					
	5 v	6 v	7 v	8 v	
Vaihtoehto 1	Oppivelvollisuutta edeltävä vapaaehtoinen esiopetusvuosi	Oppivelvollisuuteen kuuluva pakollinen esiopetusvuosi	Perusopetus	Perusopetus	
Vaihtoehto 2		Oppivelvollisuuteen kuuluva pakollinen esiopetusvuosi	Perusopetus	Perusopetus	
Vaihtoehto 3		Oppivelvollisuuteen kuuluva pakollinen esiopetusvuosi	Esiopetusvuosi	Perusopetus	

Päätös perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin (PoL 27§)

- Keskipaikea kielellinen erityisvaikeus ei kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin.
- Lievä kehitysvamma ei automaattisesti kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, vaan on selvítettävä liittyykö siihen muita opiskelua hankaloittavia vaikeuksia, jolloin se voi harkinnanvaraisesti olla perusteena pidennettyyn oppivelvollisuuteen siirtymiseen.
- Pidennetyn oppivelvollisuuden päätös tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkua.
- Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan jos oppilas ei enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, tulee tehdä päätös siirtymisestä pidennetyn oppivelvollisuuden piiristä yleisen oppivelvollisuuden piiriin.
- Siirtyminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiristä yleisen oppivelvollisuuden piiriin edellyttää pedagogisen selvityksen laatimisen ja uuden erityisen tuen päätöksen tekemisen, jonka jälkeen oppilas joko jatkaa erityisessä tuessa tai siirtyy tehostettuun tukeen.
- Kun pidennetystä oppivelvollisuudesta siirrytään yleiseen oppivelvollisuuteen, ei tarvita koulun ulkopuolista asiantuntijalausuntoa.

Oppiaineiden yhdistäminen oppiainekokonaisuuksiksi tai jakaminen osa-alueisiin sekä toiminta-alueittain tapahtuvan opetuksen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät kuvataan HOJKS:ssa

Opetuksen käytännön järjestäminen, yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako, yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa sekä tavoitteiden, sisältöjen ja menetelmien tarkempi kuvaus toiminta-alueittain kuvataan HOJKS:ssa.

Tukiopetuksen, osa-aikainen erityisopetuksen ja koulunkäynninohjaajapalveluiden käyttöön liittyvän

- käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- oppilaalle ja huoltajille tiedottamiseen ja oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat

esitetään koulun vuosisuunnitelmassa.

LIITTEET LUKUUN 7

LIITE 1/luku 7

Erityisen tuen päätös PoL 17§

		Päätöksen perustelut	Päätätjä
Asia ja sen selvitys	- siirtyminen tehostetusta tuesta erityiseen tukeen	pedagoginen selvitys, PoL 17§	opetuksenjärjestäjän päättämä henkilö
	- siirtyminen erityiseen tukeen ilman edeltävää tehostettua tukea	PoL 17§, asiantuntijalausunto	
	- erityisen tuen päätöksen tarkistaminen 2. vuosiluokan jälkeen	pedagoginen selvitys, PoL 17§	
	- erityisen tuen päätöksen tarkistaminen ennen 7. vuosiluokkaa	pedagoginen selvitys, PoL 17§	
	- erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tarvittaessa	pedagoginen selvitys, Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014	
	- siirtyminen erityisestä tuesta tehostettuun tukeen	pedagoginen selvitys, Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014	
Päätetään	- opetuksen pääsääntöinen järjestämispaikka	pedagoginen selvitys, PoL 17§, PoA 2§, Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014	opetuksenjärjestäjän päättämä henkilö
	- avustamispalvelut/ tulkitsemispalvelut/ apuvälineet	pedagoginen selvitys, PoL 17§, PoL 31§, asiantuntijalausunto	opetuksenjärjestäjän päättämä henkilö
	- siirtyminen pidennettyyn oppivelvollisuuteen	lääketieteellinen <u>tai</u> <u>psykologinen</u> selvitys, PoL 17§, 25§	opetuksenjärjestäjän päättämä henkilö
	- siirtyminen pidennetystä yleiseen oppivelvollisuuteen	pedagoginen selvitys, PoL 25§	opetuksenjärjestäjän päättämä henkilö
	- oppimäärän yksilöllistäminen	pedagoginen selvitys, PoL 11§, PoL 17§	opetuksenjärjestäjän päättämä henkilö
	- siirtyminen yksilöllistetyn oppimäärän opiskelusta yleisen oppimäärän mukaiseen opiskeluun	pedagoginen selvitys, PoL 11§, PoL 17§	opetuksenjärjestäjän päättämä henkilö
	- siirtyminen oppiainejakoisesta toiminta-alueittain opiskeluun	pedagoginen selvitys, asiantuntijalausunto, tuntijakoasetus 9§, PoL 17§, PoL 18§	opetuksenjärjestäjän päättämä henkilö
	- oppiaineen opiskelusta vapauttaminen	pedagoginen selvitys, PoL 18§	opetuksenjärjestäjän päättämä henkilö
	- poikkeaminen tunti- tai oppiainejaosta	pedagoginen selvitys, PoL 18§	yksikön johtaja

LIITE 2/ luku 7

Tukitoimien arviointi

Oppilas: _____ Luokka: _____
 Opettaja: _____ Päivämäärä: _____

Oppilaalle tarvitaan järjestää tukitoimia tai erityisjärjestelyjä tarvitaan, koska kyseessä on (alleiviivaa sopivat):

Oppimishuolet Keskittymisen pulmat Sosiaaliset pulmat
 Käyttäytymishuolet Vapaa-ajan pulmat Erityislahjakuus
 Tunne-elämän pulmat Terveysteen liittyvät pulmat Poissaolot
 Muu:

Rasti, mitä tukitoimia olet kokeillut. Laita K niihin kohtii, joita vielä kannattaisi kokeilla. Kuvaile tukitoimi tai kirjaa muita tukeen liittyviä huomioita.

Liite ?

	Tukitoimi käytössä (x)	Kokeillaan jatkossa (x)	Havainnot
Oppimisympäristö			
Selkeät, yhdessä sovitut säännöt ryhmässä (säännöt tiedossa, opetettu, kerrataan ja esillä)			
Tavaroilla omat paikat			
Ylimääräisten ärsykkeiden karsiminen luokassa (myös sermien käyttö tms)			
Taustahälyn huomioiminen			
Luokan istumajärjestys suunniteltu			
Istumapaikka sopiva (sijainti, häiriötekijöiden minimointi)			
Opetusryhmän joustavuus (jakotunnit, joustavat ryhmittelyt)			
Siirtymätilanteisiin valmistaminen (eri tiloihin siirtymiset, jonossa kulkeminen, vapaammat tilanteet, poikkeukset)			
Ruokailun, syömisen huomioiminen			

Oppimisen tukeminen ja ohjaus			
Työrauhan ylläpitäminen			
Viikkosuunnitelma ja sen läpikäyminen oppilaiden kanssa			

Päivästrukturi ja sen läpikäyminen oppilaiden kanssa. Päiväohjelma näkyvissä luokassa.			
Tunnin etenemisen suunnitelma näkyvissä ja sen läpikäyminen etukäteen oppilaiden kanssa			
Toiminnan tavoitteiden määrittely ja läpikäyminen yhdessä			
Toiminnan jakaminen osavaiheisiin			
Toiminnan aloittaminen ja lopettaminen selkeästi			
Tehtävälistan käyttäminen esim. vastuutehtävät			
Tehtävien pilkkominen			
Tehtävien suorittaminen erillisessä tilassa			
Havaintomateriaalin käyttö			
Lisätty mallintaminen ja ohjaaminen opetuksessa			
Opetuksen eriyttäminen (esim. työtavat, ryhmät)			
Tehtävien eriyttäminen (määrä, suoritustapa, aika jne)			
Lisätyt työskentelytauat (välitehtävät)			
Opettajan, ohjaajan tai luokkatoverin apu tehtävien merkitsemässä tms			
Yksilöllinen ohjaus			
Kahdenkeskiset keskustelut oppilaan kanssa tavoitteiden selvittämiseksi (kirjataan tarvittaessa ylös)			
Oppimis- ja työskentelytyylin huomioiminen opetuksessa			
Palkkioiden järjestelmällinen käyttö (leima, tarra, helmi luokan purkkiin, plussa tms)			
Säännöllinen välitön palaute			
Toisen oppilaan tuki			
Ohjaajan tuki			
Samanaikaisopetus			
Erityisopettajan tuki			
Lisätty sosiaalisten taitojen harjoittelu aikuisen tuella			
Muuta, mitä?			

Yhteistyö			
Wilman tai reissuvihkon käyttö			
Yhteydenotto huoltajaan			
Palaveri huoltajan kanssa			
Kirjallisesti sovitut roolit, tavoitteet ja toimenpiteet			
Yhteydenotto ja yhteistyön käynnistäminen muihin tahoihin			

LOMANTSI

TERVEISET KOULULLE

KEVÄT _____

Nimi: _____ Uskonto: _____
 Esiopetusryhmä: _____ Osallistunut säännöllisesti kyllä ei
 Esiopettajat: _____ Tuleva koulu: _____
 Lapsen vahvuuksia: _____

	Tarvitsee harjoitusta	Taito kehityksessä	Osaa
TUNNEILMAISU JA SOSIAALISET TAIDOT			
Vuorovaikutus aikuisten kanssa			
Leikki ja vuorovaikutus lasten kanssa			
Tunnistaa, nimeää ja ilmaisee tunteitaan			
Ratkaisee pulmallisia tilanteita myönteisin keinoin			
Käsittelee pettymyksiä vahingoittamatta toisia tai ympäristöä			
TYÖSKENTELYTAIDOT			
Toimii annettujen ohjeiden mukaan			
Keskittyy tehtäviin			
Pystyy itsenäiseen työskentelyyn			
Jaksaa suorittaa tehtävät loppuun			
Huolehtii tavaroistaan			
Noudattaa yhteisiä sopimuksia ja ohjeita			
MOTORIIKKA JA HAHMOTUS			
Hahmottaa kehonsa (tunnistaa ja nimeää kehonsa osat, puolet, suunnat ja hallitsee keskiviivan ylityksen)			
Perusliikuntataidot (kävely, juoksu, tasapaino, pallon käsittely jne.)			
hiihto		luistelu	
			pyöräily
			uinti
Hienomotoriikka: oikea kynäote			
mallista jäljentäminen			
oikea saksioite			
leikkaaminen viivaa pitkin			
rakentelu			
KIELELLISET VALMIUDET JA AJATTELUTAIDOT			
Kertoo ja kuvailee asioita/tapahtumia loogisesti			
Sanavarasto ikätasoista			
On kiinnostunut lukemisesta/kirjoittamisesta			
Kuulee ja tunnistaa sanojen alkuäänteen			
Ymmärtää kirjain-äänen -vastaavuuden			
Kirjoittaa nimensä ja nimeää sen kirjaimet			
Lukee sanoja			
Kirjoittaa etunimensä ja nimeää sen kirjaimet			
MATEMAATTISET VALMIUDET JA AJATTELUTAIDOT			
Ymmärtää numero-määrä -vastaavuuden lukualueella 1-5			
Lukujonotaidot			
Ymmärtää matemaattisia käsitteitä			

Luokittelee, vertailee ja järjestää värin, koon ja lukumäärän mukaan			
Ymmärtää yhteen- ja vähennyslaskun periaatteet			

Äännevirheet: ei R S Muuta: esim. kätsisyys _____

Tutkimukset ennen kouluun tuloa: _____

Tukitoimet ennen kouluun tuloa: _____

Kanssani on keskusteltu lapseni asioista ja annan luvan lomakkeen siirtämiseen vastaanottavalle koululle:

Pvm _____ Huoltajan allekirjoitus _____

Terveiset koululle -lomake täytetään, käydään läpi huoltajien kanssa ja allekirjoitetaan _____ mennessä.

Lomakkeen täyttää esiopettaja /-opettajat. Tarkoituksena on pohtia lapsen taitoja ja toimimista esiopetustilanteessa. Huoltajien näkemykset voivat poiketa (=lapsen taidot voivat näyttää erilaiselta yksilötilanteessa), ja sen voi kirjata lomakkeen toiselle puolelle, kuten tarvittaessa myös muut tarkentavat lisätiedot.

Havainnointiin perustuvaa arviointilomaketta voidaan käyttää tarkemman arvioinnin ja Terveiset koululle -lomakkeen täyttämisen tukena.

Terveiset koululle -lomaketta ei ole välttämätöntä käyttää, mikäli esiopetus toteutetaan koulun yhteydessä ja lapsi siirtyy kyseiseen kouluun perusopetuksen 1. vuosiluokalle.

Lapselle on esiopetuksessa laadittu:

_____ yleisen tuen oppimissuunnitelma _____ pedagoginen arvio _____ tehostetun tuen oppimissuunnitelma

_____ pedagoginen selvitys _____ HOJKS

Esiopettajan huomioita:

Huoltajan huomioita:

TERVEISET YLÄKOULUUN

KEVÄT 20_____

Oppilas: _____ Luokka: _____

Koulu: _____ Opettajan nimi, e-mail, puh.: _____

Arviointi: 5 = sujuu hyvin, 4 = sujuu melko hyvin, 3 = tarvitsee muistutusta, 2 = paljon parantamista, 1 = ei onnistu		
TYÖSKENTELYTAIDOT	Oppilas	Opettaja
Jaksan kuunnella ja keskittyä tunneilla		
Toimin annetun ohjeen mukaan		
Jaksan suorittaa tehtäväni loppuun huolellisesti		
Pystyn itsenäiseen työskentelyyn		
Pystyn työskentelemään pareittain/ryhmässä		
Työskentelyvälineet ovat kunnossa ja mukana		
Noudatan välitunneilla/retkillä yms. yhteisiä sopimuksia ja ohjeita		

Arviointi: 5 = helppoa, 4 = tarvitsen joskus apua, 3 = tarvitsen apua koulussa ja kotona, 2 = avusta huolimatta on vaikeaa, 1 = ei onnistu millään		
OPPIAINEET	Oppilas	Opettaja
Äidinkieli/ suomenkieli ja kirjallisuus/ suomi 2. kielenä		
Englanti		
Matematiikka		
Muu, mikä?		
Muu, mikä?		

Oppilaan ja huoltajan terveisiä yläkoululle (esim. oppilaan vahvuudet ja vapaa-ajanvietto/ harrastukset):

Oppilaan kanssa on keskusteltu terveisistä yläkoululle ja olemme tietoisia lomakkeen siirtymisestä vastaanottavalle koululle.

Joensuussa ____/ ____ 20__

Oppilas

Huoltaja/t

Opettaja

Kysely palautetaan luokanopettajalle ____/ ____ 20__ mennessä.

LUOMOS

Pohjois-Karjala

Tiedonsiirtolomake

LUOTTAMUKSELLINEN

TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEEN SIIRTYMINEN

Ammatilliset oppilaitokset ja lukiot tarvitsevat tietoa oppilaan **opiskeluun liittyvistä asioista ja mahdollisesta tuen tarpeesta opintojen aikana.**

Tietojen siirron tarkoituksena on helpottaa oppilaan opiskelujen aloittamista ja auttaa opiskelujen etenemisessä. Tiedot ovat salassapitosäännösten alaisia.

Lomakkeet toimitetaan opiskelupaikkoihin vasta syksyllä, kun opiskelija on jo aloittanut opinnot. Voidaksemme siirtää tiedot tarvitsemme huoltajan luvan tietojen siirtämistä varten. Lomake on täytetään yhdessä oppilaan kanssa.

1 Opiskelija	Sukunimi	Etunimet
	Henkilötunnus	Puhelinnumero
	Opiskelijan osoite	
	Opiskelijan sähköpostiosoite	
2 Huoltaja	Huoltajan nimi / nimet	Puhelinnumero
	Huoltajan osoite	
	Huoltajan sähköpostiosoite	
3 Aikaisempi koulutus ja hakutoiveet	Peruskoulu, josta opiskelija tulee ja peruskoulun opinto-ohjaajan / luokanohjaajan / erityisopettajan nimi ja yhteystiedot:	

	<p>Opiskelijan hakutoiveet (oppilaitos, opintolinja)</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p> <p>5.</p>
--	--

<p>4 Tiedon- siirtolupa</p>	<p>☐ Annan tiedonsiirtoluvan ☐ En anna tiedonsiirtolupaa</p> <p>Oppilas on opiskellut</p> <p>☐ yleisessä tuessa ☐ tehostetussa tuessa ☐ erityisessä tuessa</p> <p><small>Edellä mainittu tieto siirretään peruskoulusta toisen asteen oppilaitokseen. (Perusopetuslaki 40§)</small></p>
---	--

<p>5 Opiskelijan opinteluun vaikuttavat asiat</p>	<p>Esim. vahvuudet, yksilölliset opetusjärjestelyt, sosiaaliset taidot, perustelut tuen tarpeelle, yhteistyötahot, sosiaaliset pelkotilanteet, kiusaamiskokemukset ja muut mahdolliset huoltajan terveiset.</p>			
<p>Allekirjoitukset</p>	<p>Tähän lomakkeeseen kirjattuja tietoja luovutetaan ainoastaan sen oppilaitoksen opiskelijahuoltohenkilöstön ja ryhmänohjaajien käyttöön, johon opiskelija on hyväksytty. Annettuja tietoja käytetään suunniteltaessa opiskelijan opintoja, ohjausta ja mahdollisia tukitoimia. Lomake hävitetään ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen.</p>			
	<p>Paikka ja aika</p> <p>Joensuussa ____ . ____ . ____</p>	<p>Paikka ja aika</p> <p>Joensuussa ____ . ____ . ____</p>		
	<p>Opiskelijan allekirjoitus</p>	<p>Huoltajan allekirjoitus/allekirjoitukset</p>		
	<p>MATEMAATTISET TAIDOT</p>	<p>KIELELLISET TAIDOT</p>	<p>TYÖSKENTELY JA TUNNETAIDOT YMS.</p>	<p>MUUTA</p>

Varhais- kasvatus				Neuvolassa LENE – testaukset
Eskari	LuKiMat (matematiikka)		Seudullinen havainnointilomake (liite?)	
1.luokka			Laaja terveystarkastus	Laaja terveystarkastus
2.luokka	LuKiMat (äidinkieli ja matematiikka)	LuKiMat	Arviointikeskustelu- lomake (liite?)	
3.luokka				
4.luokka				
5.luokka			Laaja terveystarkastus	
6.luokka	Suositteluaan MAOL- valtakunnallinen matematiikan koe		Arviointikeskustelu- lomake (liite?)	
7.luokka				
8.luokka			Laaja terveystarkastus	
9.luokka			Tuen tarpeen välittyminen toiselle asteelle, käytännöt	
Toinen aste		Seulatesti		

8 Oppilashuolto

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulun kasvatusta- ja opetustehtävään. Oppilashuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilaalla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on keskeisessä asemassa.

Perusopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas ja opiskeluhuoltolaissa (Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013). Oppilashuollon keskeiset periaatteet, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteet sekä paikallisen oppilashuoltosuunnitelmien laatiminen on määrätty Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, luku 8.

9 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

LUKU 9. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kieli- ja kulttuuritietoinen opetus vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja luo pohjan erilaisuutta arvostavalle moninaisuudelle. Kielitietoisessa koulussa jokainen opettaja on kielenopettaja, erityisesti koulukielen sekä oman oppiaineensa kielen opettaja.

Oppilaan omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiä pyritään tukemaan oman katsomusaineen ja oman äidinkielen opetuksella. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden, heidän huoltajiensa sekä yhteisöjensä kulttuuritietämystä, esimerkiksi tietoa eri alueiden luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Tavoitteena on tukea monikielisyttä, sekä opettaa oppilaita arvostamaan moninaisuutta ja käymään kulttuurista dialogia.

Opetuskielenä alueella on suomi ja opetuksen tukena voidaan käyttää myös muita oppilaan osaamia kieliä, mahdollisuuksien mukaan erityisesti omakielistä tukea.

9.4. Muut monikieliset oppilaat, opetuksen järjestäminen

Monikielisyys ja opetusjärjestelyt kouluissa

Muita monikielisiä oppilaita koulussa voivat olla kaikki erilaisin muuttostatuksin maahan tulleet oppilaat (pakolaiset, turvapaikanhakijat, maahanmuuttajat, paluumuuttajat) tai myös Suomessa syntyneet monikieliset lapset, paitsi saamelaiset ja saamenkieliset, romanit tai viittomakieliset (Perusteiden luvuissa 9.1. - 9.3. jo erikseen esiteltyinä olleet kieliryhmät).

Tavoitteena on tukea oppilasta kohti hänelle asetettuja oppimistavoitteita, monikielisyttä sekä oppilaan identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Kaikessa opetuksessa otetaan huomioon

oppilaan tausta ja lähtökohdat, aikaisempi kouluhistoria, äidinkieli ja kulttuuri sekä maassaoloaika.

Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään omaa kieltään oman oppimisensa tukena sekä koulun toiminnassa. Oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista sekä akateemista monikielisyttä. Oppilaita kannustetaan osallistumaan oman äidinkielen opetukseen. Oman äidinkielen opetuksen järjestämiseksi alueella voidaan tehdä yhteistyötä eri koulujen ja jopa kuntien kesken. Huoltajille lähetetään kysely seuraavan vuoden opetukseen osallistumisesta keväisin. Huoltajat vastaavat tarvittavista kuljetuksista oman äidinkielen opetusryhmiin.

Perusopetukseen valmistavaa opetusta voidaan järjestää inklusiivisena omassa lähikoulussa tai erillisissä, ryhmämuotoisissa valmistavan opetuksen VALO -ryhmissä alueen joissakin kouluissa. Valmistavassa opetuksessa oleville laaditaan oma opinto – ohjelma, jota kuvataan tarkemmin valmistavan opetuksen perusteissa sekä kuntakohtaisessa valmistavan opetuksen opetussuunnitelmassa. Ryhmämuotoiseen opetukseen voi osallistua oppilaita alueen eri koulujen piiristä. Valmistavan opetuksen jälkeen oppilaat siirtyvät pääsääntöisesti ja ensisijaisesti omaan lähikouluunsa. Tarvittava kuljetus eri koulualueelta tuleville oppilaille järjestetään vain valmistavan opetuksen ajaksi.

Suomi äidinkielenä ja kirjallisuuden oppimäärän sijaan maahanmuuttajalle opetetaan joko kokonaan tai osin suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärää, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella. Mikäli oppilaalla on suomen kielen peruskielitaidoissa puutteita, häntä tuetaan kaikissa oppiaineissa sekä oppimisen eri osa-alueilla hyvien oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta koulu yhteisön jäsenenä. Tavoitteena on edistää lapsen ja nuoren oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja koko koulu yhteisön hyvinvointia. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä kielitausta.

Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä otetaan huomioon myös perheiden kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä. Huoltajat tutustutetaan suomalaiseen koulutusjärjestelmään, koulun toiminta-ajatukseen, opetussuunnitelmaan, arviointiin, oppilashuoltoon sekä opetusmenetelmiin. Vanhemmille tulee antaa riittävää tietoa, ohjausta ja tukea. Kouluissa on myös huomioitava vanhempien erilaiset edellytykset ja mahdollisuudet viestintävälineiden käyttöön ja käytettävä tarvittaessa erilaisia viestintätapoja. Muista maista muuttaneita vanhempia tulee tukea niin, että he voivat toimia uudessa ympäristössä vastuullisina vanhempina ja tukea lastensa kehitystä ja koulunkäyntiä. Molempipuolinen tiedonvaihto kodin ja koulun välillä on tärkeää. Koulun on hyvä saada tietoa lapsen taustasta, kehityksestä ja aiemmasta koulunkäynnistä. Myös vanhempien tulee saada tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja lapsen koulutusmahdollisuuksista eri ikävaiheissa.

Kodin ja koulun yhteistyön edellytyksenä on myös riittävä vanhempien kielitaito tai tarvittavan tulkkauksen järjestäminen tärkeissä tapaamisissa. Perheessä voidaan puhua monia eri kieliä. Tapaamisten onnistumiseksi on selvitettävä, mitä kieliä kotona puhutaan ja myös se, millä kielellä vanhemmat mieluiten kommunikoi esimerkiksi silloin, kun tarvitaan tulkkia.

Oppimisen tuki ja oppimissuunnitelma

Mikäli oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärää, huomioidaan tämä myös tarvittaessa muiden oppiaineiden sisältöjen eriyttämisessä. Monikielisille oppilaille tehdään tarvittaessa henkilökohtainen oppimissuunnitelma.

Oppimissuunnitelman tavoitteena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan tasavertaisena ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppimissuunnitelma tukee kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa ja tarvittaessa tulkin avustuksella.

Monikieliselle oppilaalle laaditaan ehdottomasti maahanmuuttajataustaisen oppilaan oppimissuunnitelma jos

- oppilaan opiskelemat tavoitteet ja sisällöt poikkeavat oman vuosiluokan S2- tavoitteista ja S2 -sisällöistä (esimerkiksi jos 7.luokalla oleva oppilas opiskelee S2- oppimäärää 5.vuosiluokan tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti)
- oppilaan opetuksen tavoitteita ja sisältöjä on eriytettävä vuosiluokan tavoitteista jossakin oppiaineessa tasavertaisien oppimismahdollisuuksien saavuttamiseksi, oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta omien tavoitteiden mukaisesti (esim. historia ja yhteiskuntaoppi, englanti tai joku muu oppiaine) oman opinto-ohjelman mukaisesti
- jos oppilas tarvitsee oppimiseensa erityisjärjestelyjä jotka poikkeavat normaaleista tukitoimista .

Tässä oppimissuunnitelmassa keskeisenä sisältönä kuvataan

- oppilaan tausta ja lähtökohdat (kuten äidinkieli ja kulttuuri, suoritettut/käytyt kouluvuodet sekä maassaoloaika).
- oman äidinkielen opiskelu ja oman äidinkielen hyödyntäminen muussa kouluopetuksessa (yhteistyö oppilaiden, huoltajien sekä kyseisten kieli- ja kulttuuriyhteisöjen kanssa).
- S2- opetus: poikkeamat oman vuosiluokan opetuksesta
- eri oppiaineiden eriytetyt tavoitteet ja sisällöt
- muut tarvittavat opetusjärjestelyt ja tukimuodot
- arviointi eri oppiaineissa
- oppilaan muu kotoutuminen (osana kotoutumissuunnitelmaa)

Maahanmuuttajaoppilaan oppimissuunnitelma löytyy liitteenä (liite 2).

Mikäli oppilas tarvitsee tehostettua tai erityistä tukea muiden kuin kieleen ja kulttuuriin liittyvien oppimishaasteiden takia, laaditaan oppilaalle tarpeen mukaan tehostetun opetuksen oppimissuunnitelma tai HOJKS.

Myöhään maahan tullut oppilas (erityisesti luokat 7-9) voidaan vapauttaa tarvittaessa toisen kotimaisen kielen opiskelusta; Oppimäärän vuosiviikkotuntimäärä korvataan tällöin esimerkiksi englannin tai suomi toisena kielenä opetuksella. Oppilasta tuetaan antamalla tarvittaessa ensisijaisesti oman äidinkielistä tukiopetusta.

Arviointi

Mikäli oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärää, huomioidaan tämä myös muiden oppiaineiden sisältöjen arvioinnissa. Oppilaan arvioinnin tulee aina pohjautua asetettuihin tavoitteisiin. Monikielisten oppilaiden arvioinnissa tulee myös ottaa huomioon oppilaan tausta ja vähitellen kehittyvä suomen kielen taito. Arvioinnissa käytetään monipuolisia ja joustavia arviointitapoja. Arvioinnissa huomioidaan oppilaan kokonaistilanne, ja hän saa osoittaa osaamistaan monin eri tavoin. Erilaisissa näyttötilanteissa varmistetaan, että kukin oppilas ymmärtää tehtäväksiannon ja saa riittävästi aikaa tehtävän suorittamiseen. Lisäksi huolehditaan mahdollisuuksista hyödyntää tarvittaessa tieto- ja viestintäteknologiaa ja antaa suullisia näyttöjä. Arviointi nähdään kokonaisuutena, jossa huomiota kiinnitetään erityisesti jatkuvan palautteen antamiseen sekä yhteistyöhön huoltajien kanssa.

Arviointi voi olla sanallista päättöarviointiin asti. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa. Perusopetuksen päättötodistuksessa arviointi on aina numeerinen. Vain oppilas, jolla on väestörekisterissä merkittynä äidinkieli muu kuin suomi, voi saada perusopetuksen päättötodistuksessa päättöarvioinnin suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärässä.

Liite 1: Kuntakohtaiset käytänteet monikielisten oppilaiden opetuksessa.

Liite 2: Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden oppimissuunnitelma

10 Kaksikielinen opetus

Koulun opetuskieli on suomi tai ruotsi ja joissakin tapauksissa saame, romani tai viittomakieli. Opetuksessa voidaan perusopetuslain mukaan käyttää koulun varsinaisen opetuskielen lisäksi myös muuta kieltä, jos arvioidaan, että se ei vaaranna oppilaiden mahdollisuutta seurata opetusta. Erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä.

Kodin ja koulun yhteistyön turvaamiseksi huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana koulun perusopetuslain mukaisella opetuskielellä sekä tarpeen mukaan myös koulun muulla tai muilla opetuskielillä.

Ne koulut, joissa järjestetään kaksikielistä opetusta määrittelevät vuosisuunnitelmassa:

- kenelle kaksikielinen opetus on tarkoitettu ja mitkä ovat oppilaaksi otton periaatteet
- mikä on kieliky/plykielen/kohdekielen sekä koulun opetuskielen tuntijako

- mitkä oppiaineet tai oppiaineiden sisältöalueet opetetaan koulun opetuskielellä ja mitkä kielikylpykielellä/kohdekielellä; mikäli tilanne on tarpeen tarkistaa kunkin lukuvuoden osalta erikseen, opetussuunnitelmassa määritellään, miten tarkistus tehdään ja miten asia kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa
- mitkä ovat kielikylpykielellä/kohdekielellä opettavien oppiaineiden keskeiset kielelliset tavoitteet
- mitkä ovat kielikylpykielen/kohdekielen ja tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain.

Lisäksi varhaisen täydellisen kielikylvyn osalta päätetään ja kuvataan

- mitkä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen sisältöalueet opetetaan koulun opetuskielellä ja mitkä kielikylpykielellä.

Lisäksi laajamittaisen kaksikielisen opetuksen osalta päätetään ja kuvataan

- miten järjestetään sellaisten lyhytaikaisesti Suomessa asuvien oppilaiden opetus, jotka eivät pysty opiskelemaan opetuskielellä eivätkä kohdekielellä
- käytetäänkö oppilaaksi otossa soveltuvuuskokeita ja mikä niiden vaikutus on oppilaaksi ottoon

11 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan perusopetuksen koulut laativat oman opetussuunnitelman.

12 Valinnaisuus perusopetuksessa Joensuun seudulla

Valinnaiset aineet vuosiluokilla 4-6

Opetussuunnitelman mukaan oppilaille tarjotaan kahdenlaisia valinnaisaineita: taide ja taitoaineiden valinnaisia ja muita valinnaisia aineita.

Valtioneuvoston asetuksen (422/2012) mukaan luokilla 4-6 opetettavia valinnaisaineita tarjotaan:

	4lk	5lk	6lk
Taide- ja taitoaineiden valinnaiset	2	2	2
Muut valinnaisaineet	1	1	1

Seudullisena päätöksenä taide- ja taitoaineiden valinnaisista kiinnitettiin käsitöiden opetukseen yksi vuosiviikkotunti, niin että käsitöiden opetukseen tuli kaksi vuosiviikkotuntia. Koulujen päätettävät valinnaisaineet:

	4lk	5lk	6lk
--	-----	-----	-----

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset	1	1	1
Muut valinnaisaineet	1	1	1

Taide ja taitoaineiden valinnaiset aineet

Taide ja taito- aineiden valinnainen tunti voidaan vapaasti sijoittaa koulukohtaisesti taide- ja taitoaineisiin. Se voidaan käyttää ns. oman koulun tuntina, jolloin sitä ei kiinnitetä yhteen taide- ja taito- aineeseen, vaan sen aikana voidaan tehdä projektitöitä, harjoitella juhlien esityksiä, toteuttaa eheyttävää opetusta tai sen aikana voidaan syventää kuvataiteen, liikunnan, musiikin, kotitalouden (voi olla kotitaloutta myös alakoulussa) tai käsityön sisältöjä. Isommat koulut voivat tunteja palkittamalla tarjota kyseisen tunnin oppilaille aidosti valinnaisena. Seudullisena suosituksena on, että tällöin kyseiseen valinnaisaineeseen tarjotaan sisältöjä useammasta taitoaineista. Kukin koulu määrittelee vuosisuunnitelmassa kuinka tunti käytetään.

Valinnainen taide ja taitoaineiden - tunti arvioidaan osana taitoaineiden arviointia. Mikäli alakoulussa tarjotaan valinnaisaineena kotitaloutta, tulee todistukseen maininta, että oppilas on saanut opetusta kotitaloudessa.

Muut valinnaisaineet

Luokille 4-6 sijoitettavat muut valinnaisainetunnit voidaan sijoittaa oppiaineiden eheyttämistä, tunnetaitojen kehittymistä, yrittäjämäistä ja kestävä elämäntapaa tukevien oppiainekokonaisuuksien opetukseen. Valinnaisaineiden tulee pohjautua laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin ja niissä huomioidaan paikallisuus. Tunnin tulisi olla oppilaalle aidosti valinnainen. Valinnaisaineiden toteutus voi vaihdella koulukohtaisesti ja niiden järjestämisessä huomioidaan koulun vahvuudet ja resurssit. Valinnaiset aineet voivat olla eripituisia ja - laajuisia oppimiskokonaisuuksia. Koulu voi käyttää valinnaisia aineita painotetun opetuksen toteuttamiseen (esim. musiikki tai liikuntapainotteinen opetus, tv-t-opetus, osallisuus ja hyvinvointi). Oppilaalle tulee tarjota riittävä oppimisen tuki myös valinnaisissa aineissa. Koulu määrittelee omassa vuosisuunnitelmassaan kuinka tunti käytetään, mikä ovat opetettavan valinnaisen oppiaineen tavoitteet ja sisällöt, sekä niihin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet. Todistukseen tulee merkintä hyväksyty/hylätty valinnaisaineen suorittamisesta.

Valinnaisaineiden toteutuksessa voidaan huomioida ajankohtaisuus ja monipuolisuus sisältöjen, ilmiöiden ja teemojen tarjonnassa. Valinnaisuus voi liittyä mihin tahansa yksittäiseen oppiaineeseen – myös taide- tai taitoaineisiin tai kieliin - useampiin oppiaineisiin tai suoraan esimerkiksi laaja-alaiseen osaamiseen. Valinnaiset aineet voi suunnitella toteutettavaksi useamman vuosiluokan yhdistelmänä.

Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset

Opetuksen järjestäjä päättää, tarjoaako se kaikille yhteisten kieliopintojen lisäksi mahdollisuuden kielten valinnaisiin opintoihin. Valinnaisten kielten opiskelu on oppilaille vapaaehtoista. Opetuksen järjestäjä ilmoittaa kieliohjelmassaan mitä kieliä on mahdollisuus opiskella ja onko oppilailla mahdollisuus opiskella A2-kieltä.

Valinnaiset aineet vuosiluokilla 7-9

Opetussuunnitelman mukaan oppilaille tarjotaan kahdenlaisia valinnaisaineita: taide ja taitoaineiden valinnaisia ja muita valinnaisia aineita.

Valtioneuvoston asetuksen (422/2012) mukaan vuosiluokilla 7-9 oppilaille tarjotaan valinnaisia aineita:

	7lk	8lk	9lk
Taide ja taitoaineiden valinnaiset		3	2
Muut valinnaisaineet	1	3	2

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä ja ne myös arvioidaan osana niiden opetusta. Taide- ja taitoaineiden valinnaisten tuntien käytöstä musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden opetukseen päättää opetuksen järjestäjä.

Oppilaiden valittavina oleville taide ja taitoaineiden opinnoille on laadittu oppiaineiden yhteydessä (Joensuun seudun ops, taide- ja taitoaineet luokilla 3-6 ja 7-9) oma suunnitelmansa, jossa määritellään opintojen nimi, laajuus, tavoitteet, sisällöt, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet sekä vuosiluokat, joilla niitä tarjotaan. Opintojen nimi määrittyy ko. yhteisen taide- tai taitoaineen mukaisesti esim. käsityön valinnaiset

Taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja voidaan käyttää myös painotetun opetuksen järjestämiseen, mikäli koulussa painotetaan jotakin tai joitakin taide- ja taitoaineita tai niistä muodostettua oppiainekokonaisuutta. Tämä ilmoitetaan koulun omassa lukuvuosisuunnitelmassa

Koulujen tehtävänä on tiedottaa oppilaille ja huoltajille, ettei taide ja taitoaineiden valinnaisista opinnoista tule erillistä arvosanaa lukuvuositodistukseen tai päättötodistukseen.

Valinnaiset aineet

Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetuksen yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia opintoja tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia.

Koulut päättävät ja kirjaavat omaan lukuvuosisuunnitelmaansa, mitä valinnaisia aineita tarjotaan, ja mikä on kunkin valinnaisen aineen nimi ja laajuus sekä vuosiluokat, joilla kutakin valinnaista ainetta tarjotaan. Lisäksi lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan, mitkä ovat kunkin valinnaisen aineen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet.

Seudullisena suosituksena on, että valinnaisaineet muodostaisivat oppiainerajat ylittäviä, eheyttäviä kokonaisuuksia.

Valinnaisiin aineisiin osoitettuja vuosiviikkotunteja voidaan tarvittaessa käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen. Opetuksen järjestäjän tulee ottaa valinnaisten aineiden tarjonnasta sekä arvioinnista päättäessään huomioon opiskelijaksi ottamisen perusteet toiselle asteelle.

Muita valinnaisaineita on mahdollista osoittaa kielten opiskeluun (A2,B2).

Kuntakohtaiset kieliohjelmat, joissa kerrotaan millä vuosiluokalla eri kielten opetus aloitetaan ja mitä kieliä on mahdollista opiskella, löytyvät kuntakohtaisesta opetussuunnitelmaosiosta

Valinnaiset aineet ja arviointi

Jokainen valinnainen aine muodostaa oppimäärän, joka arvioidaan omana oppiaineenaan. Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään todistuksiin nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle.

Alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä ”valinnaiset opinnot”, sen jälkeen kaikkien yhteen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”muut valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Työskentely:

Koulun vuosisuunnitelman opetussuunnitelmaosioon kirjataan yleiset periaatteet taito- ja taideaineiden valinnaisten sekä valinnaisten aineiden toteuttamisesta. Koulu linjaa, mikäli valinnaisia tunteja käytetään painotetun opetuksen järjestämiseen.

Koulu voi käyttää valinnaisaineiden suunnittelun apuna taulukkoa (LIITE) ja liittää sen osaksi vuosisuunnitelmaa:

- Mitkä ovat oppilaille tarjottavat valinnaiset aineet.
- Mikä on kunkin valinnaisen aineen nimi ja laajuus sekä vuosiluokat, joilla kutakin valinnaista ainetta tarjotaan.
- Mitkä ovat kunkin valinnaisen aineen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen, ohjaukseen ja arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet.
- Oppilaat otetaan mukaan valinnaisten aineiden suunnitteluun mahdollisuuksien mukaan.

TAULUKKO VALINNAISAINIEN SUUNNITTELUN TUEKSI

LIITE

Valinnaisaineen nimi:	Luokka – asteet:
Kuvaus valinnaisaineesta:	
Laajuus:	Oppimisympäristöt:

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet:		
Oppiaineet	Tavoitteet	Sisällöt
<p>Arviointi: Luokkien 4-6 valinnaisaineiden arviointi perustuu yhteisten oppiaineiden vuosiluokkaistettujen tavoitteiden hyvän osaamisen kuvaukseen 6. luokan päättyessä oppilaan ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Luokilla 7-9 arviointi perustuu kaikille yhteisten oppiaineiden vuosiluokkaistettujen tavoitteiden hyvän osaamisen kuvauksiin. Arviointiin vaikuttavat oppilaan jatkuva näyttö ja itsearviointi osana oppimisprosessia. Valinnaisaineelle luontaiset työtavat luo pohjan monipuolisille arviointitavoille. Vuosiluokilla 4-8 yhden vuosiviikkotunnin laajuiset valinnaisaineet arvioidaan sanallisesti hyväksyty – hylätty. Vuosiluokilla 7-9 vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuiset valinnaisaineet arvioidaan numeerisesti.</p>		
<p>Ohjaus, tuki ja eriyttäminen: Valinnaisaineen opettajan tehtävänä on ohjata oppilasta koulunkäynnissä ja oppiaineen opiskelussa kokonaisvaltaisesti. Ohjaus toteutetaan opetussuunnitelman luvussa 7.1.1. annettujen toimintamallien ja tavoitteiden mukaisesti. Valinnaisaineiden opiskelu toteutetaan korostaen oppimisen iloa, oppilaan aktiivinen rooli oppimisprosessissa huomioiden. Valinnaisaine sisältää monialaisia ja oppiainerajat rikkovia opintokokonaisuuksia. Valinnaisaineen tarkoituksena on edesauttaa oppilasta saavuttamaan pakollisten oppiaineiden tavoitteita ja eheyttää eri oppiaineiden sisältöjä kokonaisuuksiksi. Tämä lisää oppilaan onnistumisen kokemusta koko koulunkäynnin hallinnasta, ja on koulunkäynnin yleistä tukea parhaimmillaan. Muita opetussuunnitelman luvussa 7 mainittuja pedagogisen tuen muotoja voidaan käyttää tuen tarpeen ilmetessä</p>		

Valinnaisaineen nimi:	Luokka – asteet:	
Laajuus:	Oppimisympäristöt:	
Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet:		
Oppiaineet	Tavoitteet	Sisällöt

Arviointi:		
Ohjaus, tuki ja eriyttäminen:		

UOMMO